

MUNI
SCI

MASARYK UNIVERSITY
FACULTY OF SCIENCE
DEPARTMENT OF EXPERIMENTAL BIOLOGY
LABORATORY OF MICROBIAL MOLECULAR DIAGNOSTICS

Bi5000 – Bioinformatika

Vyhledávání genů a funkčních oblastí na DNA

Přínos genomových sekvencí záleží na kvalitě anotace

- Anotace – Charakterizace vlastností genomů
 - s použitím výpočetních a experimentálních metod
- Hledání genů:
 - Predikce – Kde jsou geny lokalizovány?
 - Podobnost – Jak geny vypadají?
 - Funkce – Jakou funkci mají kódované proteiny?
 - Jakých procesů se účastní – V jakých metabolických drahách?
 - Regulace – Oblasti důležité pro expresi genů
 - Evidence – Experimentální důkaz genu / omiky (omics)
 - Transkriptom
 - Proteom

Hledání genů

- Geny tvoří **obsahovou složku** genomu
 - Jedinečné sekvence odpovědné za funkční produkt
 - Variabilní délka
 - Strukturní geny
 - jednoduché
 - složené z exonů a intronů
 - Geny pro funkční RNA
 - rRNA (ribosomal RNA)
 - tRNA, tmRNA (transfer RNA)
 - snRNA (small nuclear)
 - snoRNA (small nucleolar)
 - RNAi (interfering RNA) a jiné regulační RNA
 - CRISPR lokusy
 - Regulační sekvence (ori, promotory, terminátory)

Co nás zajímá při hledání genu

U necharakterizované sekvence DNA zjišťujeme:

- Která oblast kóduje protein
- Který DNA řetězec je kódující
- Který čtecí rámeček je využíván
- Jaké jsou koordináty genu
- Kde jsou hranice exonů a intronů
- Kde se nacházejí regulační sekvence
- Jaká je modulární struktura genomů

Sekvenování RNA pak umožňuje popsat expresi genů a její regulaci

Přístupy pro hledání genů

1. Metody založené na hledání podobností s již popsányými geny
2. Metody srovnávací genomiky
 - Srovnání více dokončených genomů
 - Hledání konzervativních oblastí, které jsou využity pro predikci genů
3. Využití algoritmů a statistických metod pro analýzu sekvence
4. Integrované přístupy, automatické anotace

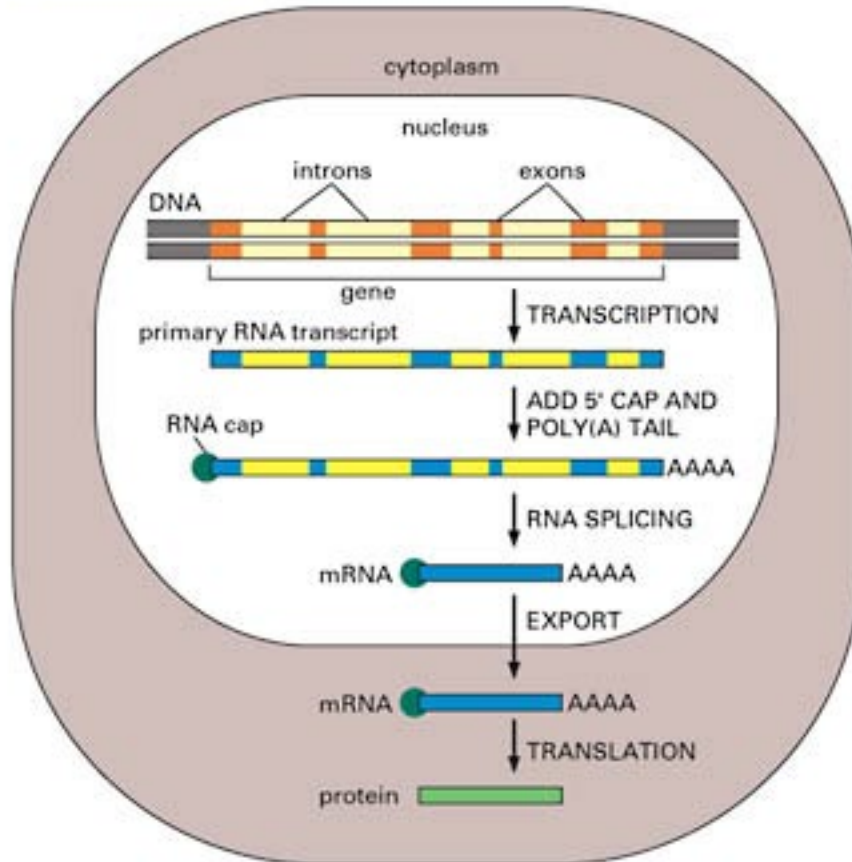
Příklady velikostí genomů

Druh	Velikost	Genů	Genů na Mb
<i>H. sapiens</i>	3 200 Mb	28 000	7
<i>D. melanogaster</i>	137 Mb	13 338	97
<i>C. elegans</i>	85,5 Mb	18 266	214
<i>A. thaliana</i>	115 Mb	25 800	224
<i>S. cerevisiae</i>	15 Mb	6 144	410
<i>E. coli</i>	4,6 Mb	4 300	934

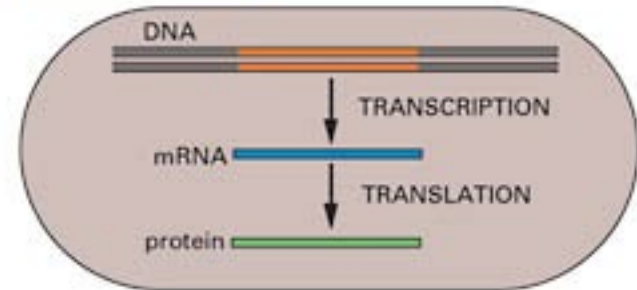

Prokaryotický versus eukaryotický gen

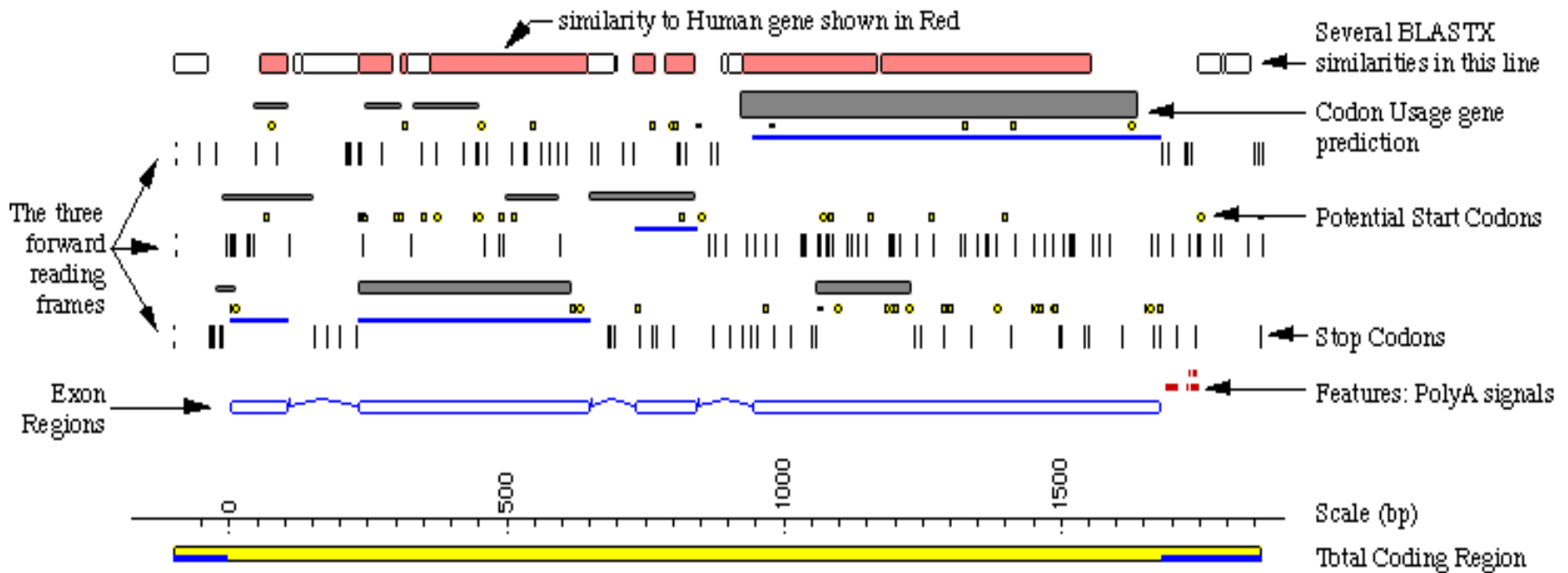
(A) EUCARYOTES

(B) PROCARYOTES

Integrovaný přístup při expertní anotaci genomů

Prokaryotický versus eukaryotický gen vyžadují odlišné přístupy

- Prokaryota
 - malé genomy $0.5 - 10 \cdot 10^6$ bp
 - Vysoká hustota kódujících sekvencí (>90%)
 - Žádné introny (vyjímky Archea, fágy)
 - Hledání otevřených čtecích rámců
 - Doplněno např. hledáním signálů pro vazebná místa ribozómu
 - Operony: jeden transkript, mnoho genů
 - Úspěšnost cca 99 %
 - Problémy: překrývající se ORFs, krátké geny, místa TSS a promotory
- Eukaryota
 - Velké genomy $10^7 - 10^{10}$ bp
 - Nízká hustota kódujících sekvencí (<50%)
 - Konzervovanost UTRs
 - Struktura intron/exon
 - Statistické modely frekvencí nukleotidů
 - Sledování závislostí přítomných ve struktuře kodonů
 - Obsah GC
 - Přesnost dosahuje cca 50 %
 - Problémy: mnoho!
 - postranskripční modifikace
 - alternativní sestřih

1. Metody založené na hledání podobností s již popsányými geny

- Založené na konzervativním charakteru sekvencí s určitou funkcí
- Využívají nástroje pro lokální nebo globální přiložení sekvencí (BLAST, FASTA, LAGAN, AVID, atd.)
- Specializované databáze: proteiny, EST (cDNA), GSS
- Nemohou identifikovat geny, které nejsou v databázi (~50% genů)
- Omezení u sekvencí s nízkou podobností

Odhalení genů eukaryot s použitím sekvencí cDNA

- Expressed Sequence Tags (EST) databáze reprezentují **sekvence exprimovaných genů** (cDNA).
- Jestliže se oblast shoduje s EST s vysokou stringencí, pravděpodobně se jedná o gen
 - EST podává přesnou predikci hranic exonů.
- Genome Survey Sequences (GSS) je divize GenBank podobná EST s rozdílem, že sekvence jsou genomového původu

2. Srovnávací genomika – hledání na základě konzervovanosti

- Hledání založené na předpokladu, že významné sekvence jsou více konzervativní než sekvence bez funkce
- Dva přístupy:
 - intra-genomický (genové rodiny)
 - inter-genomický (mezi druhy)
- Mnohonásobné přiložení homologických oblastí
 - exony
 - regulační oblasti

Konzervativní charakter regulačních oblastí a exonů

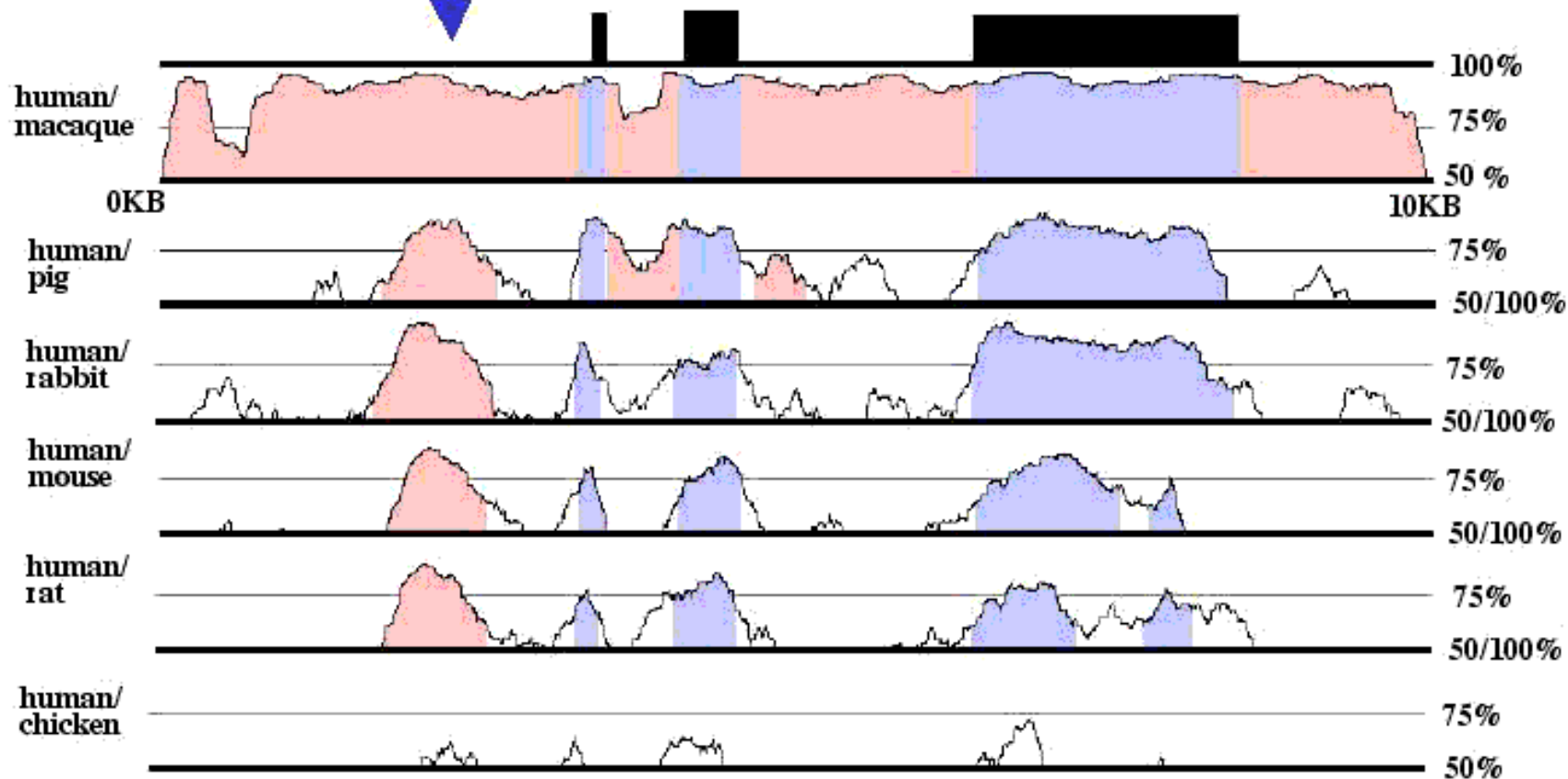

Multi-Species Comparative Analysis

Liver
Enhancer

Apolipoprotein AI gene

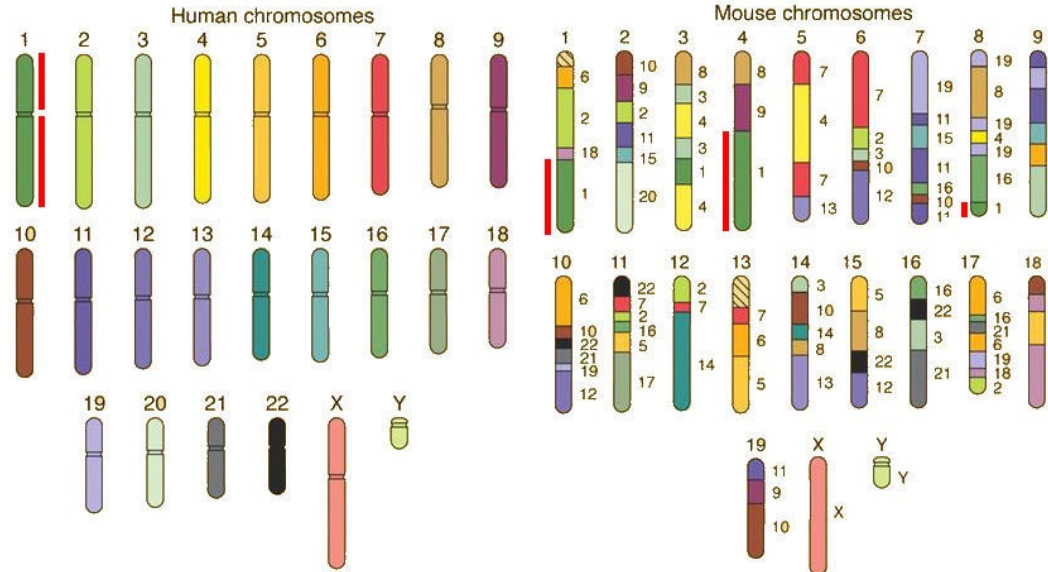
Co je srovnáváno?

- **Lokalizace genů v genomu**
- **Struktura genů**
 - Počet exonů
 - Délky exonů
 - Délky intronů
 - Podobnost sekvencí
- **Vlastnosti genů**
 - Místa sestřihu
 - Využití kodonů
 - Konzervované sekvence

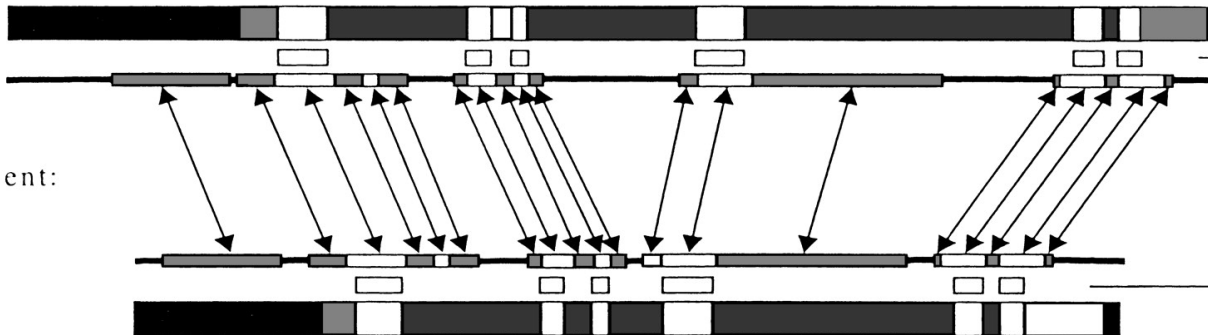
lidský vs. myší genom- srovnání chromozómů

99% genů má ortology u lidí, divergence 75 milionů let

Genomy během evoluce procházejí podstatnými změnami.
Charakterizace rozdílů umožňuje odhalit mechanismy změn.

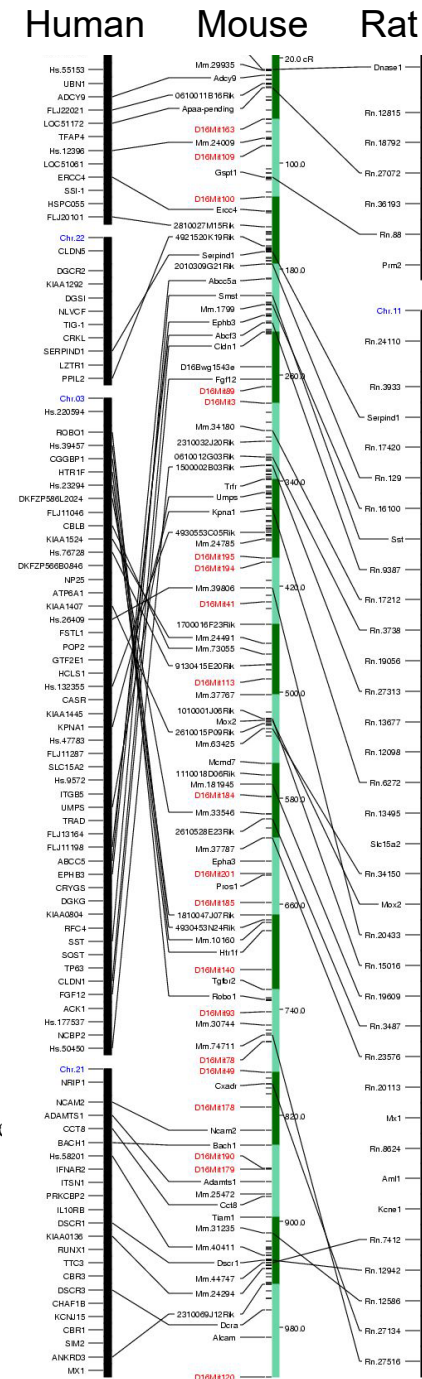

Human Locus: HUMPCNA

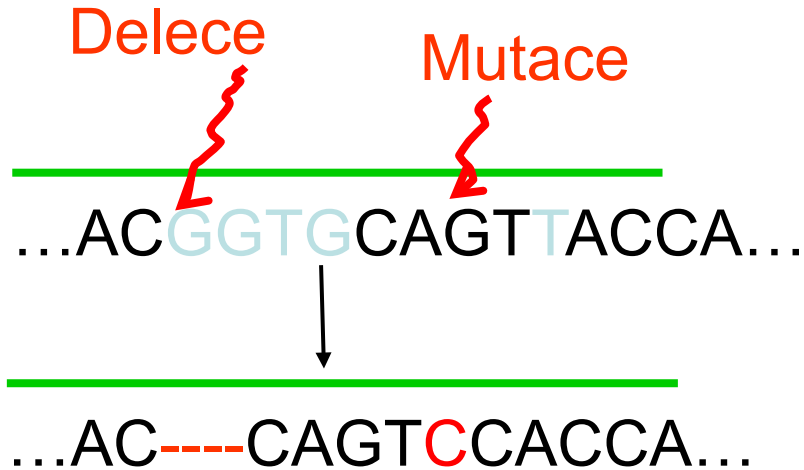

Alignment:

Mouse Locus: MMPCNAG

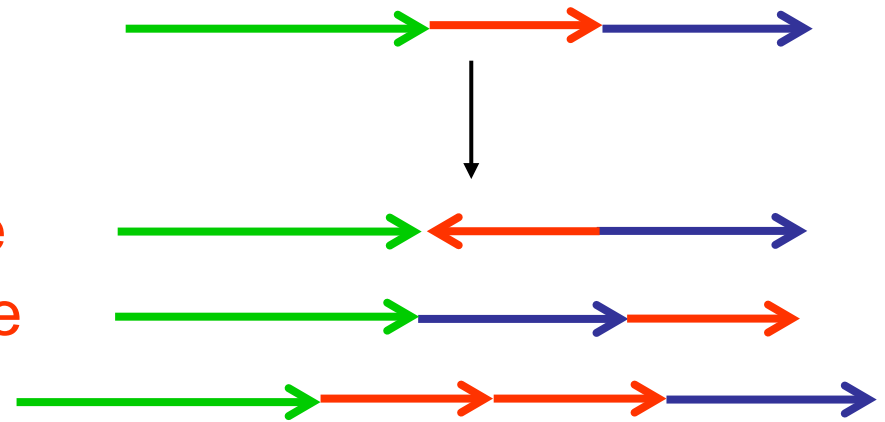
Evoluce na úrovni DNA - Problém globálního přiložení

Výsledná sekvence

PŘESKUPENÍ

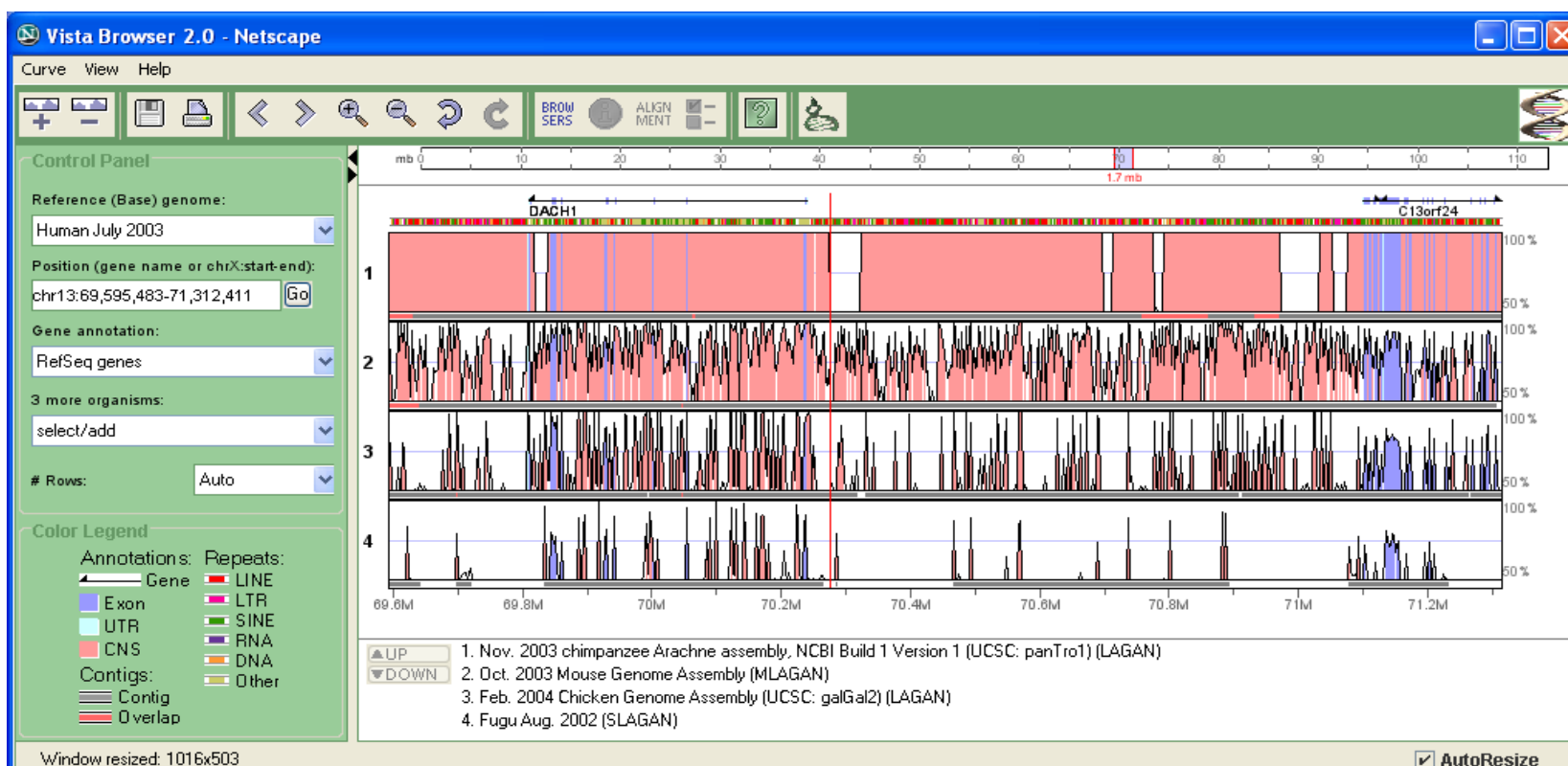
Inverze
Translokace
Duplikace

Nalezení nejefektivnější transformace jedné sekvence do druhé vyžaduje využití přístupů pro identifikaci přestaveb

Proč používat přístupy srovnávací genomiky ?

- Konzervovanost sekvencí v průběhu značných evolučních vzdáleností značí specifickou funkci (geny, funkční-regulační oblasti)
- Ztráta konzervovanosti během krátkých evolučních vzdáleností značí adaptivní evoluci
- Obtížné stanovení limitů podobnosti a optimální evoluční vzdálenosti

- šimpanz
- myš
- kuře
- Fugu

Základní zdroje a přístupy

- Databáze
 - NCBI: Genomy, Geny, Proteiny, SNPs, ESTs, GSSs, Taxonomie, atd.
 - databáze genomových center
- Analytický software
 - Databázové dotazy (nalezení podobných sekvencí), algoritmy pro přiložení, shluková analýza, predikce genů, identifikace motivů v DNA
- Algoritmy pro dlouhá globální přiložení
 - lokální přiložení s rozšířeným vkládáním mezer – citlivé, ale málo specifické pro dlouhé sekvence
 - BLASTZ
 - BLAT
 - globální přiložení
 - AVID
 - LAGAN
 - S-LAGAN
 - MAVID, MLAGAN

Lokální přiložení

```

1 AGGATTGGAATGCTCAGAAGCAGCTAAAGCGTGTATGCAGGATTGGAATTAAGAGGAGGTAGACCG... 67
1 AGGATTGGAATGCTAGGCTTGATTGCCTACCTGTAGCCACATCAGAAGCACTAAAGCGTCAGCGAGACCG 70

```

<pre> 14 TCAGAAGCAGCTAAAGCGT 42 TCAGAAGCA-CTAAAGCGT </pre>	<pre> 1 AGGATTGGAATGCT 1 AGGATTGGAATGCT </pre>	<pre> 39 AGGATTGGAAT 1 AGGATTGGAAT </pre>	<pre> 62 AGACCG 66 AGACCG </pre>
---	---	--	---

Globální přiložení

Dvě sekvence sdílejí oblasti s lokální podobností (end-to-end alignment)

```

1 AGGATTGGAATGCTCAGAAGCAGCTAAAGCGTGTATGCAGGATTGGAATTAAGAGGAGGT---AGACCG 67
   |||
1 AGGATTGGAATGCTAGGCTTGATTGCCTACCTGTAGCCACATCAGAAGCACTAAAGCGTCAGCGAGACCG 70

```

Algoritmy pro globální přiložení

- **AVID**

- Umožňuje srovnání pouze homologních sekvencí bez duplikací, inverzí nebo translokací
- vyžaduje předem přípravu a identifikaci vzájemně si odpovídajících regionů

- **LAGAN (Limited Area Global Alignment)**

- Umožňuje srovnat mnohem delší sekvence než AVID
- Používá se společně s lokálním přiložením dlouhých sekvencí (BLAT)

- **Multi-LAGAN**

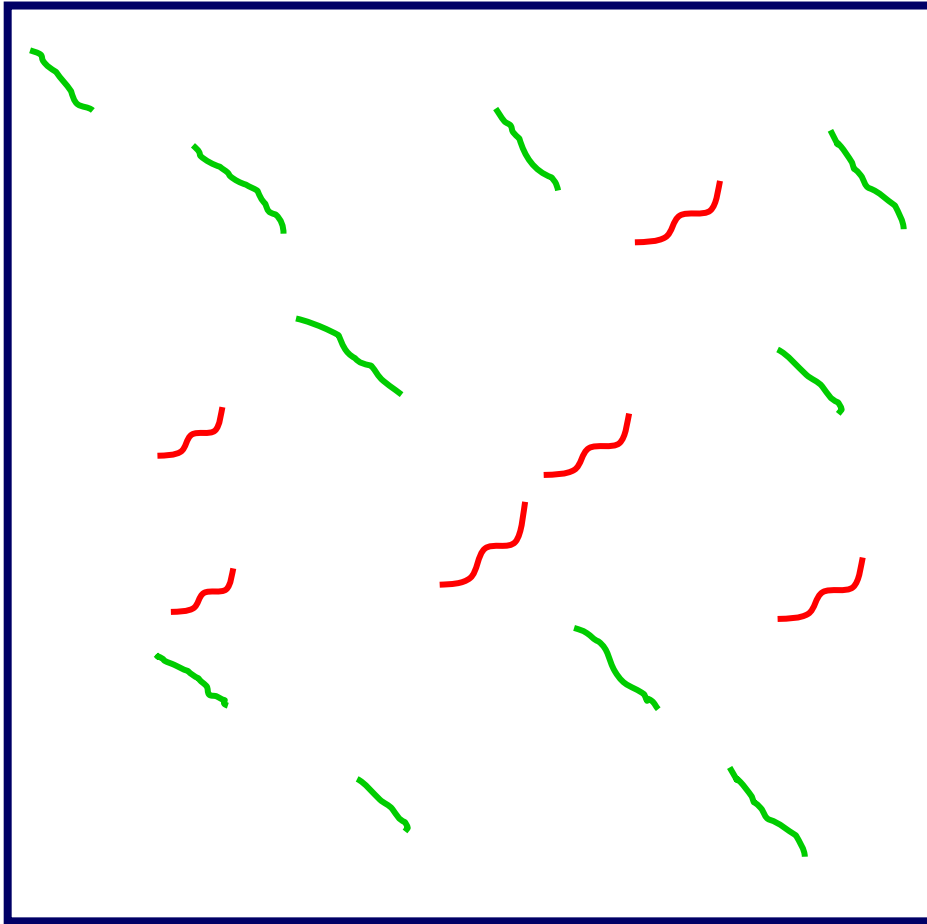
- mnohonásobná globální přiložení
- Umožňuje konstrukci fylogenetických stromů na základě globálního přiložení genomů

Shuffle-LAGAN (S-LAGAN)

- Slouží pro globální přiložení kompletních sekvencí genomů
- Detekuje genomová přeskupení a inverze
- Poskytuje přiřazení všech kombinací vložených sekvencí

Shuffle-LAGAN (S-LAGAN)

- Slouží pro globální přiložení kompletních sekvencí genomů
- Detekuje genomová přeskupení a inverze
- Poskytuje přiřazení všech kombinací vložených sekvencí

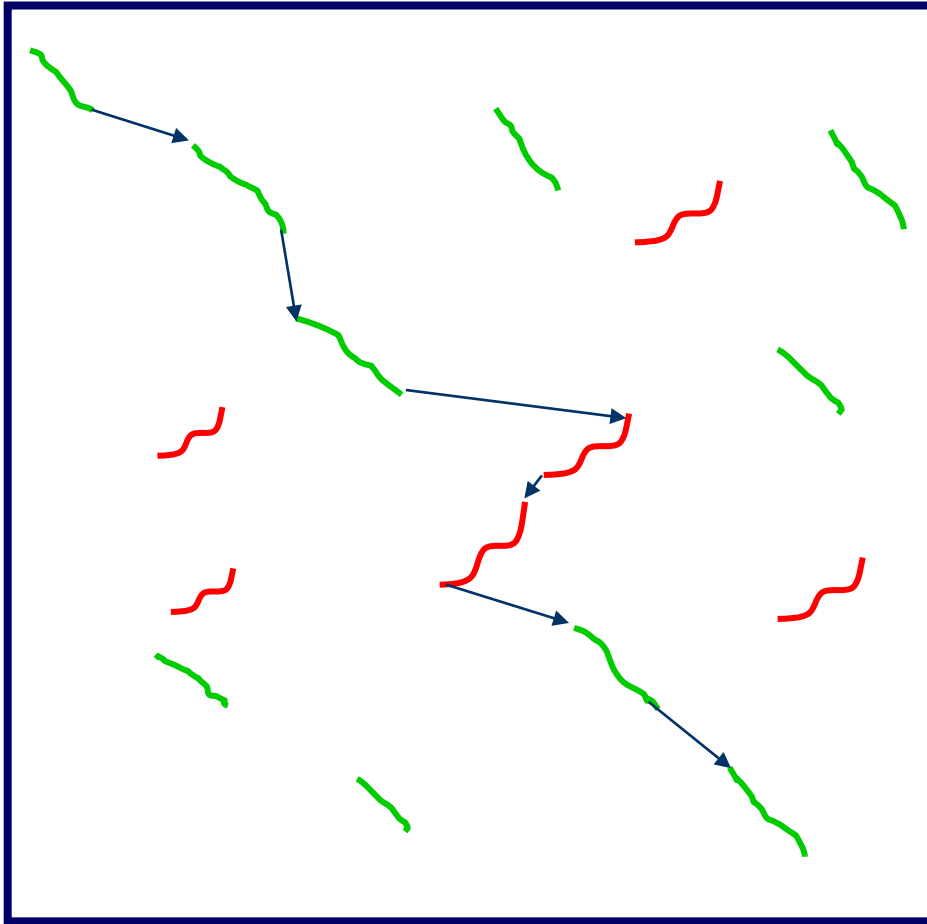

1. Nalezení lokálních přiřazení

2. Sestavení hrubé mapy homologií

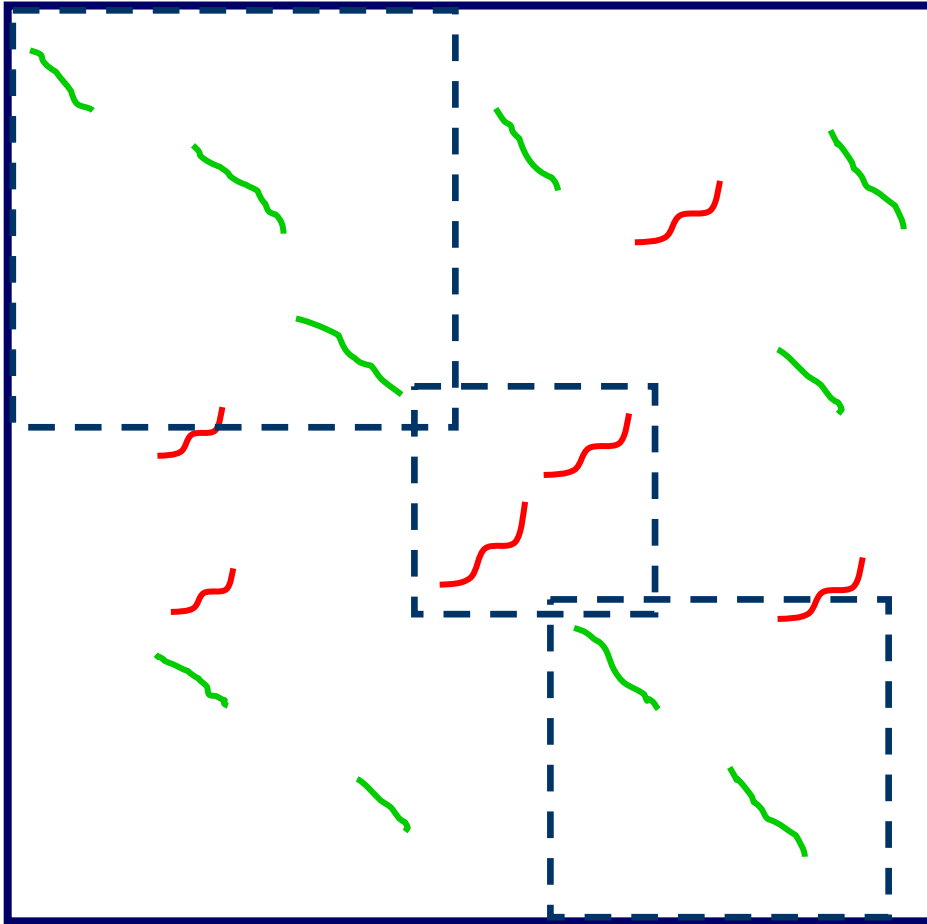
3. Globální zarovnání dle odpovídajících si částí

Shuffle-LAGAN (S-LAGAN)

1. Nalezení lokálních přiřazení
2. Sestavení hrubé mapy homologií
3. Globální zarovnání dle odpovídajících si částí

Shuffle-LAGAN (S-LAGAN)

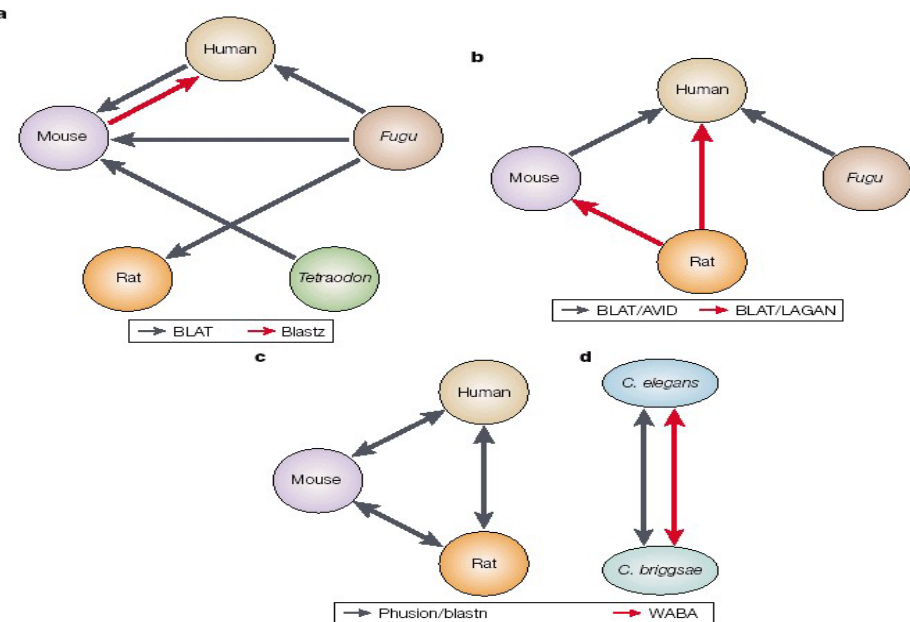
1. Nalezení lokálních přiřazení
2. Sestavení hrubé mapy homologií
3. Globální přiložení dle odpovídajících si částí

Biologie genomů

- U významných skupin organismů jsou k dispozici rozsáhlá genomová srovnání (Precomputed alignments)

- UC Santa Cruz/PennState (translated BLAT or BLASTZ)
- Berkeley Genome Pipeline (BLAT/AVID)
- Ensembl (Phusion/Blastn)
- Vista Genome Server (LAGAN/SLAGAN/AVID)
- NMPDR (Microbial Pathogen Data Resource)

- Funkční genomika
- Populační genomika
- Evoluční genomika
- Lékařská genomika a rakovina

Genome Browsers

WormBase Version: WS278

Search directory... All

About Directory Tools Downloads Community Support Submit Data Micropublication ParaSite

C. elegans (BioProject PRJNA13758): 11.61 kbp from III:9,060,076..9,071,680

Search Select Tracks Snapshots Custom Tracks Preferences

Landmark or Region
III:9,060,076..9,071,680 Search Annotate Restriction Sites Configure Go
Examples IV:19,20,000..40,000, lin-29, lpy-1, rhodopsin, B0015, PSL:prodcont.g00019.1 Save Snapshot Load Snapshot
Data Source C. elegans (BioProject PRJNA13758) ScrollZoom: Xx 8x Show 11.61 kbp Flip

Overview
III:9,060,076..9,071,680
Landmarks
unc-95 par-2 unc-111 let-805 unc-93 pal-1 lon-1 pas-3 pas-5 unc-50 tra-1 rob-1 unc-64
Region
5 kbp
Details
Created Genes
unc-111 (907,77) protein coding
unc-12 (9107,49) protein coding

Generic Genome Browser (CSHL)

www.wormbase.org/db/seq/gbrowse

NIH U.S. National Library of Medicine NCBI National Center for Biotechnology Information Log in

Genome Data Viewer

GDV is a genome browser supporting the exploration and analysis of more than 930 eukaryotic RefSeq genome assemblies.

Select organism
Homo sapiens (human)

Homo sapiens (human) genome

Search in genome
Location, gene or phenotype
Examples: TP53, chr17:7687000-7689000, rs134, DNA repair

Assembly
GRCh38.p13

Browse genome BLAST genome

Assembly details
Name GRCh38.p13
RefSeq accession GCF_000001405.39
GenBank accession GCA_000001405.28
Download via FTP RefSeq, GenBank
Submitter Genome Reference Consortium
Level Chromosome
Category Reference genome

Annotation details
Annotation Release 109
Release date 2020-08-17

Phylogenetic tree showing relationships between various species including human, mouse, rat, chicken, zebrafish, nematode, fruit fly, Arabidopsis, grape, soybean, maize, rice, and Plasmodium falciparum 3D7.

NCBI Genome Viewer

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/genome/gdv/>

Ensembl BLAST/BLAT VEP Tools BioMart Downloads Help & Docs Blog

Tools BioMart > BLAST/BLAT > Variant Effect Predictor >

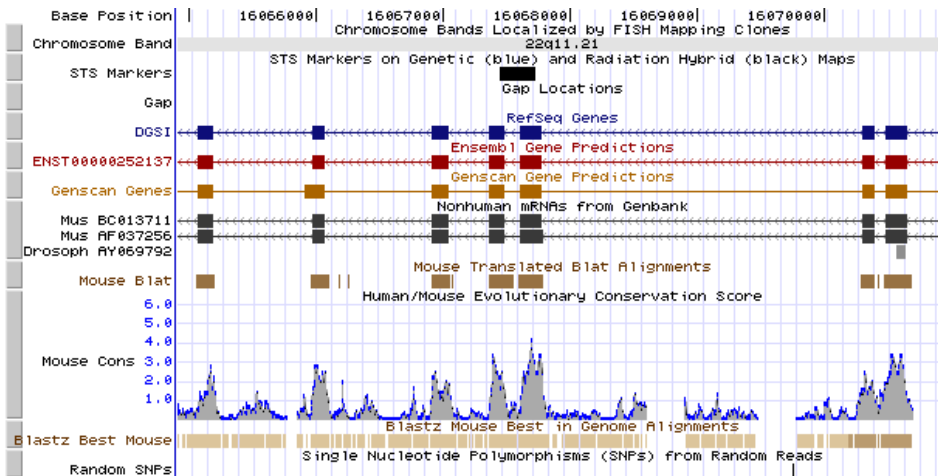
All tools Export custom datasets from Ensembl with this data-mining tool Search our genomes for your DNA or protein sequence Analyse your own variants and predict the functional consequences of known and unknown variants

Search
Human for
Go
e.g. BRCA2 or rat 5:62797383.63627669 or rs699 or coronary heart disease

All genomes
Select a species --
Favourite genomes
Human GRCh38.p13
Pig breeds Pig reference genome and 12 additional breeds
Mouse GRChm38.p6
Zebrafish GRCh11
View full list of all species

Ensembl Genome Browser

www.ensembl.org/

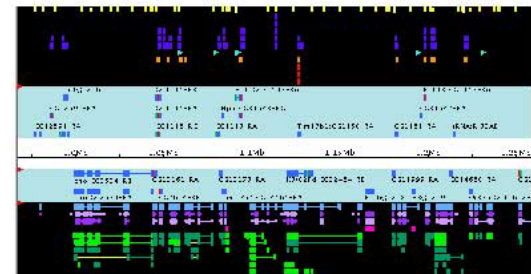

UCSC Genome Browser

<http://genome-euro.ucsc.edu/>

<http://www.bdgp.org/annot/apollo/>

Apollo Genome Annotation and Curation Tool

Apollo Genome Browser

<https://genomearchitect.readthedocs.io/>

Vista Tools

<http://genome.lbl.gov/vista/index.shtml>

Tools for Comparative Genomics

About Us

Cite Us

Contact Us

[VISTA Home](#)

[Custom Alignment](#)

[Browser](#)

[Enhancer DB](#)

[Downloads](#)

[Publications](#)

[Help](#)

This web site will be down for maintenance on Tuesday Nov. 11, 2014. Sorry for the inconvenience.

VISTA is a comprehensive suite of programs and databases for comparative analysis of genomic sequences. There are two ways of using VISTA - you can submit your own sequences and alignments for analysis (VISTA servers) or examine pre-computed whole-genome alignments of different species.

Submit Your Sequences

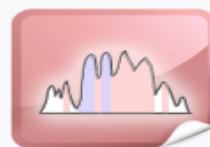
mVISTA

- » [mVISTA](#)
Align and compare your sequences from multiple species
- » [rVISTA](#)
Locate regulatory sequences in your data using comparative sequence analysis and transcription factor binding site search.
- » [qVISTA](#)
Compare your sequences against whole-genome assemblies.
- » [wgVISTA](#)
Align pair of sequences up to 10Mb long (finished or draft) including microbial whole-genome assemblies.

Precomputed Alignments

VISTA Browser

- » [VISTA-Point](#)
Access complete data and visual presentation of pairwise and multiple alignments of whole genome assemblies.
- » [VISTA Browser](#)
Examine pre-computed pairwise and multiple alignments of whole genome assemblies.
- » [Whole Genome rVISTA](#)
Identify transcription factor binding sites that are conserved between species and over-represented in upstream regions of groups of genes.
- » [Microbial Genomes](#)
Access pre-computed full scaffold alignments for microbial genomes through the VISTA component of [IMG](#).

New tool from VISTA family!

[VISTA Region Viewer \(RViewer\)](#) is an interactive on-line tool for comparing and prioritizing genomic intervals.

Updates

April 2014

Updated the [Sorghum](#), [Monkey flower](#), [Moss](#), [Maize](#), [Medicago](#), [Switchgrass](#), and [Soybean](#) assemblies, and added 5 new plants: [C. grandiflora](#), [Drummond's rockcress](#), [Turnip mustard](#), [A. halleri](#), and [Hall's panicgrass](#).

180 New whole-genome plant alignments are added to [VISTA Browser](#).

August 2013

Updated the [C. elegans](#) and [C. briggsae](#) assemblies, and added 5 new worms: [C. breneri](#), [C. remanei](#), [C. japonica](#), [C. sp. 11](#), and [C. anqaria](#).

» [Vista News Archive](#)

» [Enhancer DB](#)

Experimentally validated human noncoding fragments with gene enhancer activity as assessed in transgenic mice.
<http://enhancer.lbl.gov/>

» [JGI Genome Portal](#)

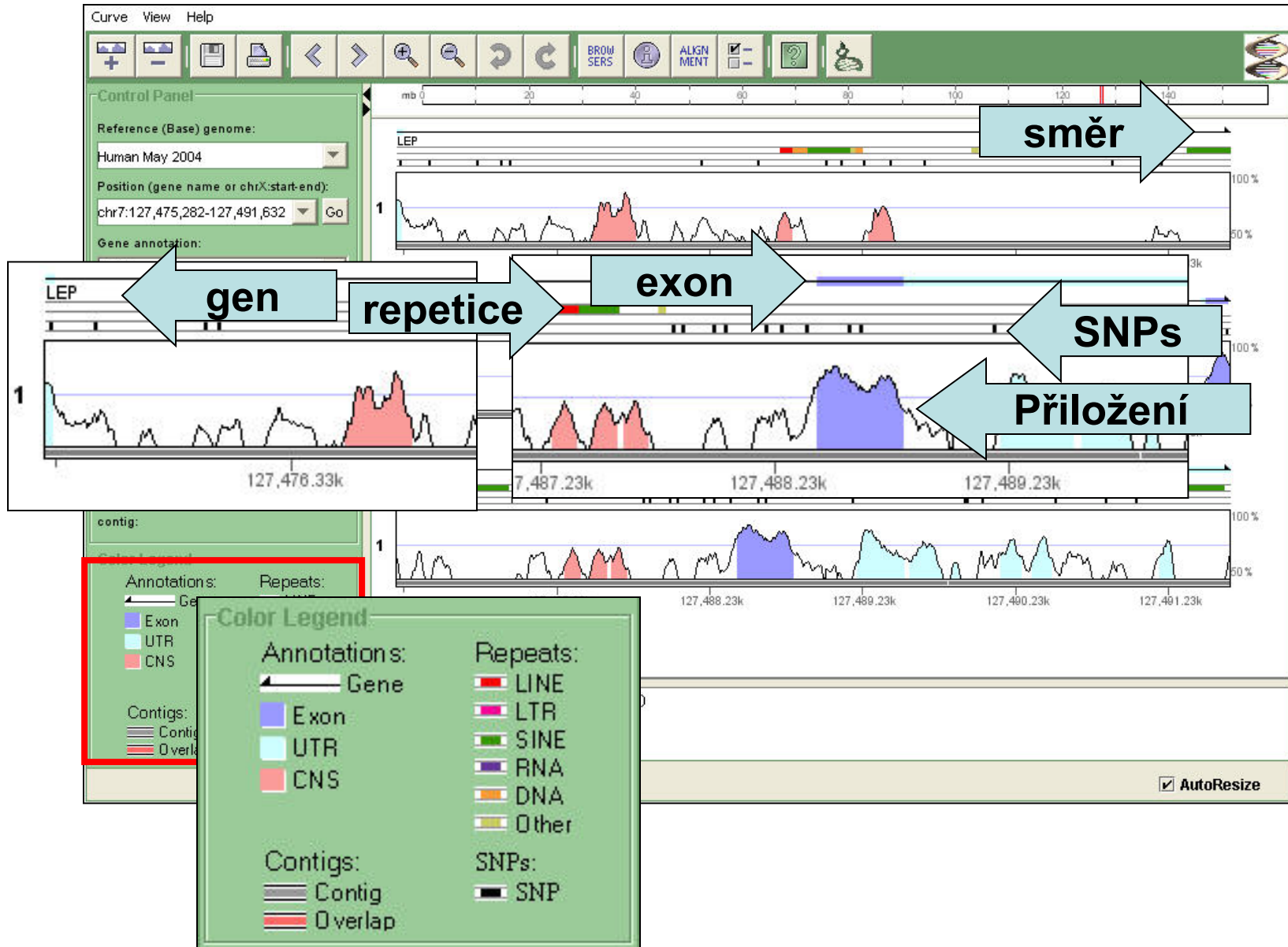
Find VISTA alignments for a number of genomes sequenced in the Department of Energy Joint Genome Institute <http://genome.jgi-psf.org/>

» [Other Projects](#)

[Phylo-VISTA](#)
[TreeQ-Vista](#)
[PGA](#)

VISTA Browser: Alignment Details

3. Predikce kódující oblasti na základě hledání (*ab initio*)

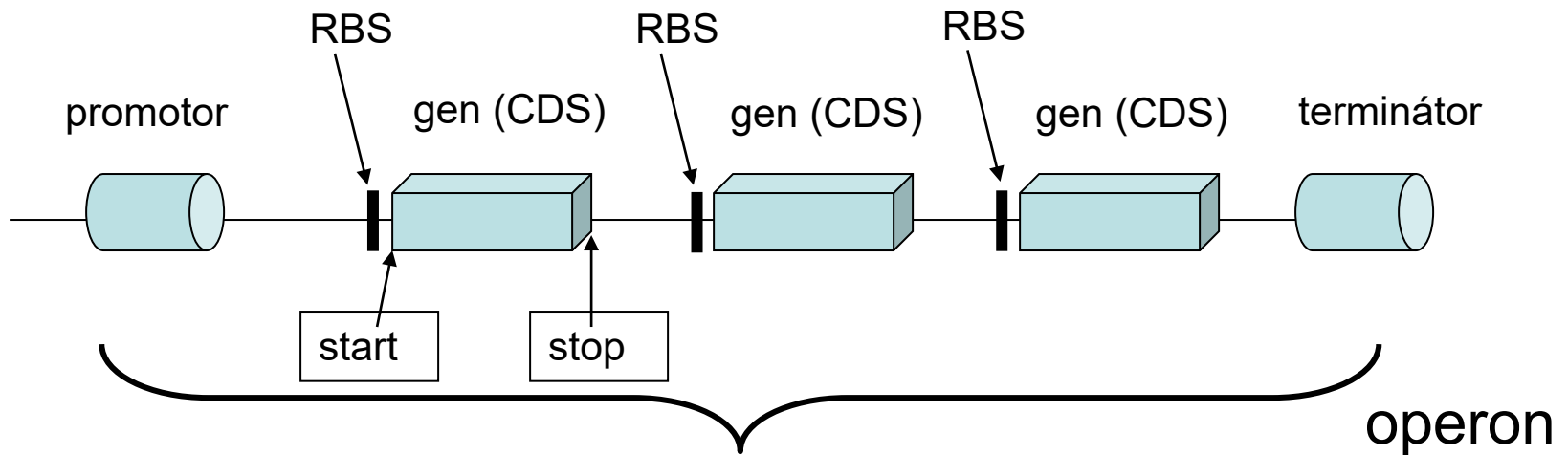
- Využívá pouze sekvenční data a výpočetní přístupy integrující analýzu sekvence a detekci signálů
- Prokaryota
 - Hledání otevřených čtecích rámců doplněné hledáním konzervativních signálů v transkripčních jednotkách
 - **ORF Finder (Open Reading Frame Finder)**
<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/gorf/gorf.html>
- Eukaryota
 - Predikce promotorů
 - Predikce polyA-signálů
 - Predikce míst sestřihu a start/stop kodonů
 - Analýza frekvencí

Klíčové signály pro odhalení genů

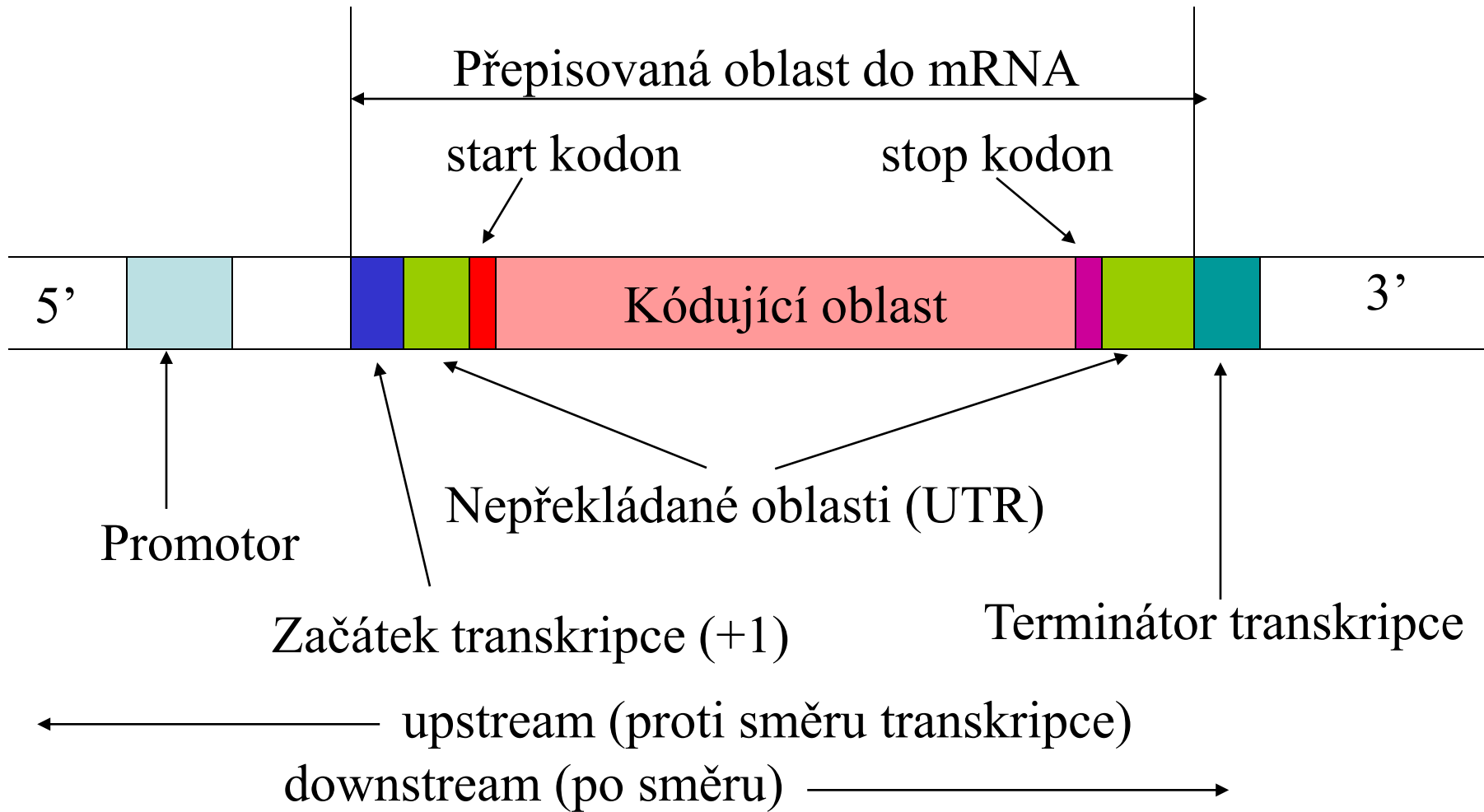
- iniciační a terminační kodony
- promotory
- vazebná místa pro ribozómy (RBS)
- místa sestřihu
- terminátory transkripce
- polyadenylační místa
- vazebná místa pro transkripční faktory

Struktura prokaryotické transkripční jednotky

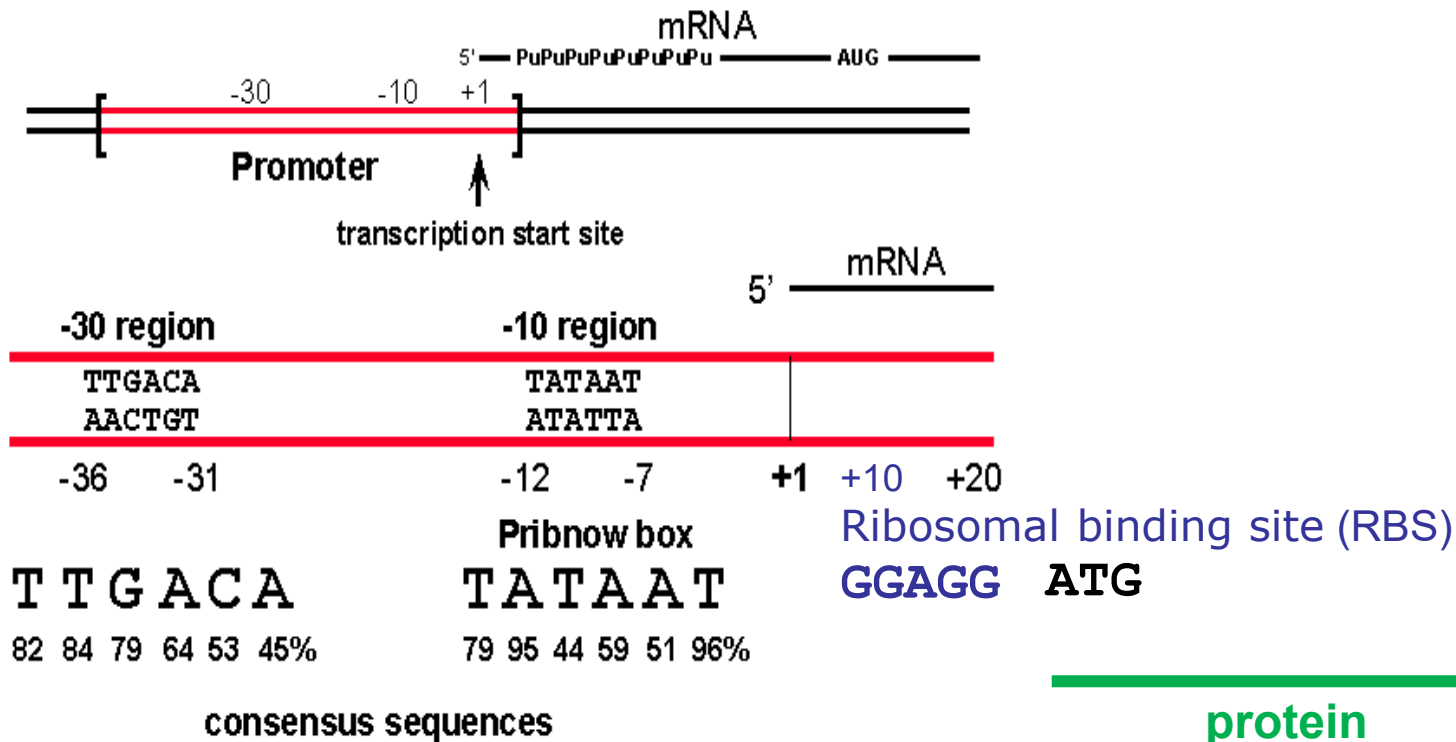

Struktura prokaryotického genu

Konzervativní struktury v promotoru prokaryot

Signály v jednoduchém strukturním genu

fem gene

```
1 ATATGGTCAGTGCATATAAAAATTTGTTATCATTAGAGTAATTAAGGTCATTTAATAACTTTTGGGAATCA 70
71 ATTGGAGGTTCTCATATGTTATCTTTTAGTCAAATAGAAGTCATAGCTTAGAACAACTTTTAAAAGAAG 140
141 GATATTCACAAATGGCTGATTTAAATCTCTCCCTAGCGAACGAAGCTTTTCCGATAGAGTGTGAAGCATG 210
211 CGATTGCAACGAAACATATTTATCTTCTAATTCAACGAATGAATCATTAGACGAGGAGATGTTTATTTAG 280
281 CAGATTTATCACCAGTACAGGGATCTGAACAAGGGGGAGTCAGACCTGTAGTCATAATTCAAATGATAC 350
351 TGGTAATAAATATAGTCTACAGTTATTGTTGCGGCAATAACTGGTAGGATTAATAAAGCGAAAATACCG 420
421 ACACATGTAGAGATTGAAAAGAAAAAGTATAAGTTGGATAAAGACTCAGTTATATTATTAGAACAAATTC 490
491 GTACACTTGATAAAAAACGATTGAAAGAAAACTGACGTA CT TATCCGATGATAAAATGAAAGAAGTAGA 560
561 TAATGCACTAATGATTAGTTTAGGGCTGAATGCAGTAGCTCACCAGAAAAATTAGGCGTCTATTATATGT 630
631 ATTTTTTCAGAGATAAATAAAATATTGATATAAAAGACAATAACTTTATAATAATTATAACTATTTCTAAA 700
701 TTCTGTACGAAGAATTTTCTTATAAACAAAGATTTTAGCAAATACCAGTTATGATATTCATATTTTTTAT 770
771 TATAAAAGGATGTCTTAAGTTTTTTTAGGCTTTAGGTATTCCATCCTAAAGTTTTTTTTAGCTTAAAAGTA 840
841 TCATCTACAGCAAATTTGCAAACGACAAAATTTGATAAGTGCAATTAATAAATGTTAGTAAGTGAATCAT 910
911 AATTATCCTTGCTTAAGCATTTGCTTTGTAAGGGAAGTGAGGAGGCAACTAATCG 965
```

rsbU gene

putative promotor

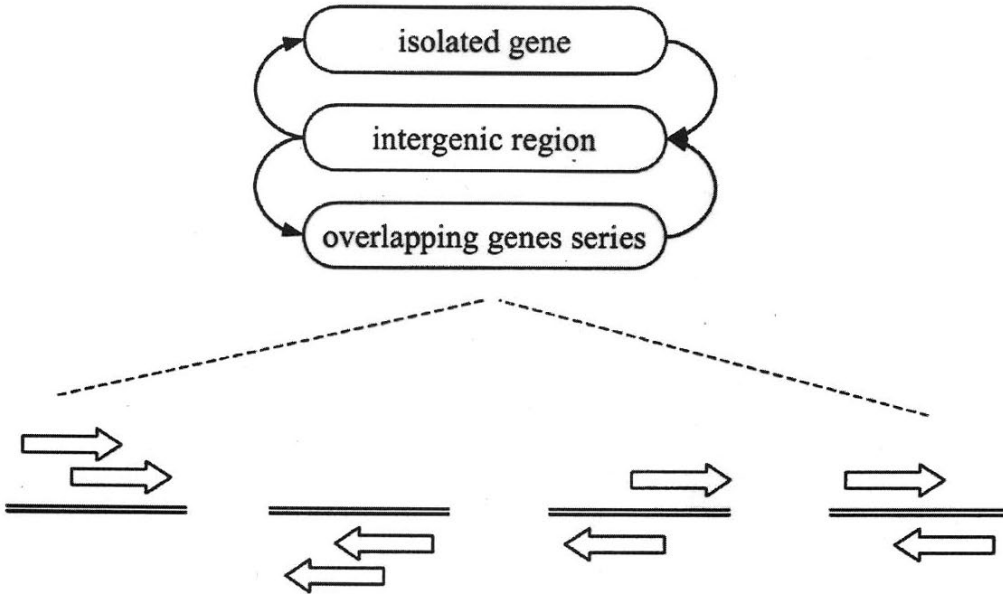
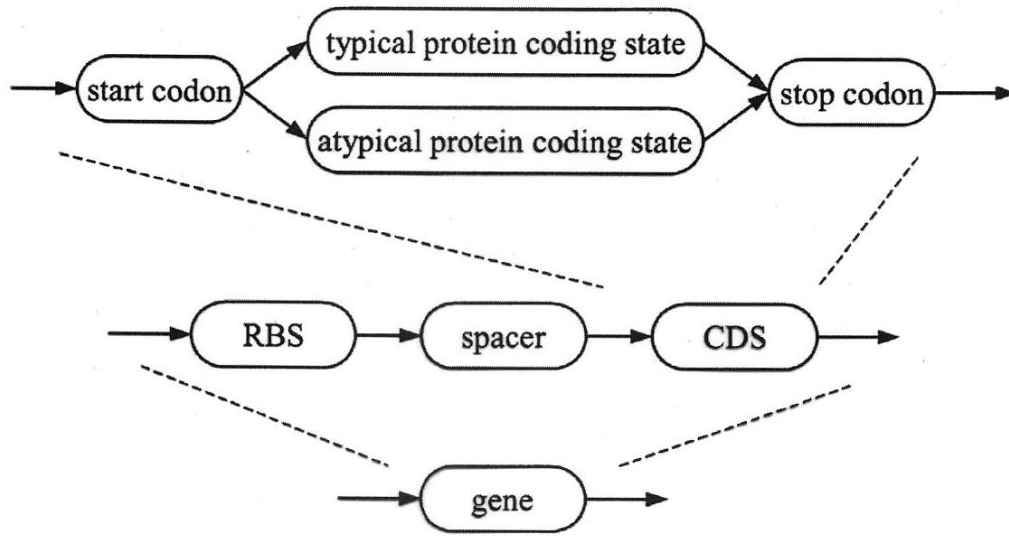
putative RBS

start

stop

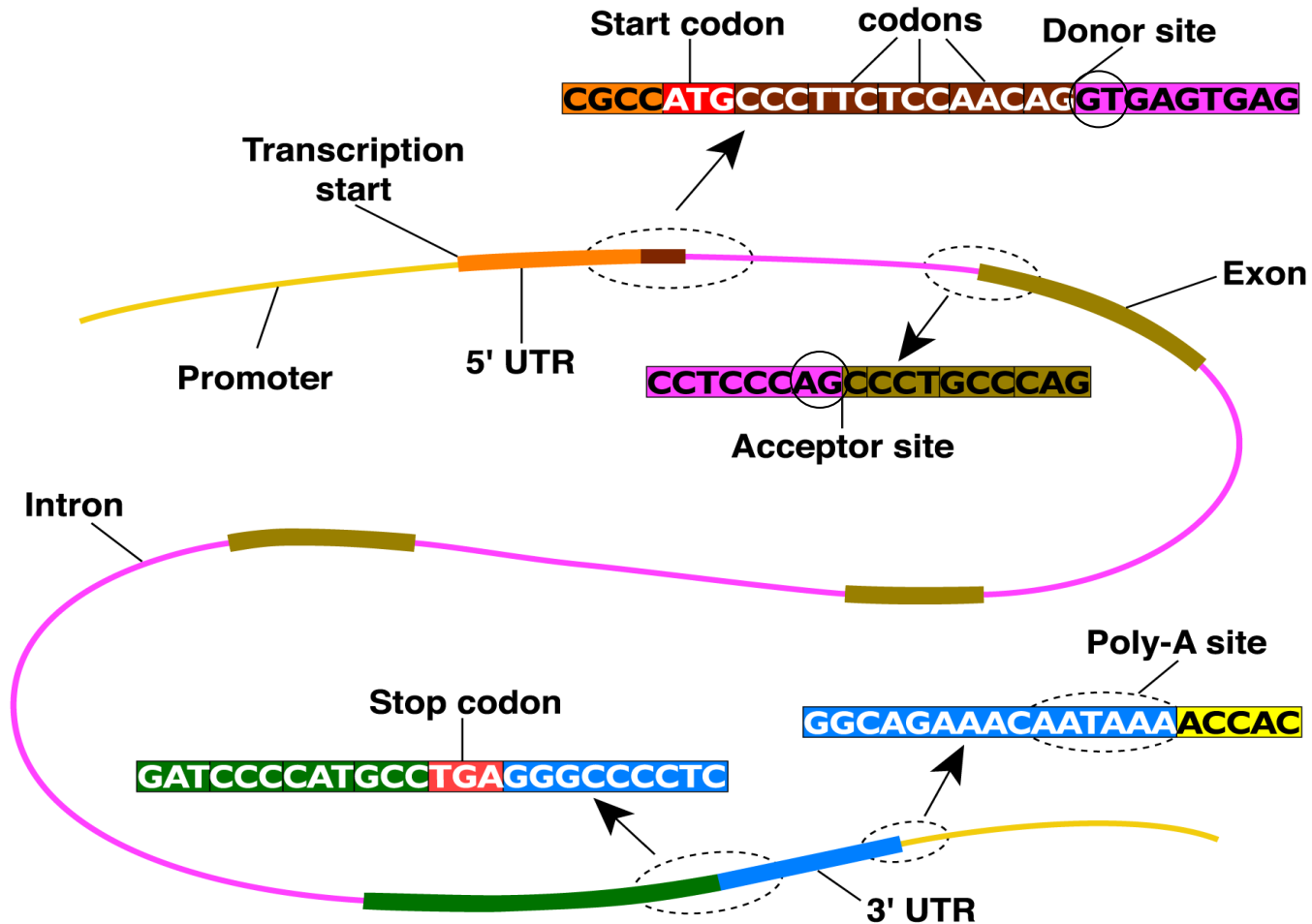
terminator

Model pro hledání jednoduchých genů

Signály – senzory ve struktuře eukaryotického genu

Metody pro vyhledávání signálů

- hledání konvenční sekvence spolu s možnostmi přípustných odchylek
- použití vážených matic
 - každá pozice vzoru signálu připouští shodu s jakýmkoli zbytkem
 - různé zbytky mají v každé pozici přiřazenou jinou významnost

Příklad konsenzní sekvence signálu

- Získána výběrem nejčastěji se vyskytující báze v každé pozici mnohonásobného přiložení příslušné subsekvence našeho zájmu

TACGAT

TATAAT

TATAAT

GATACT

TATGAT

TATGTT

konsensus sequence

TATAAT

konsensus (IUPAC)

TATRNT

- Vede ke ztrátě informací a získání mnoha falešně pozitivních i negativních výsledků

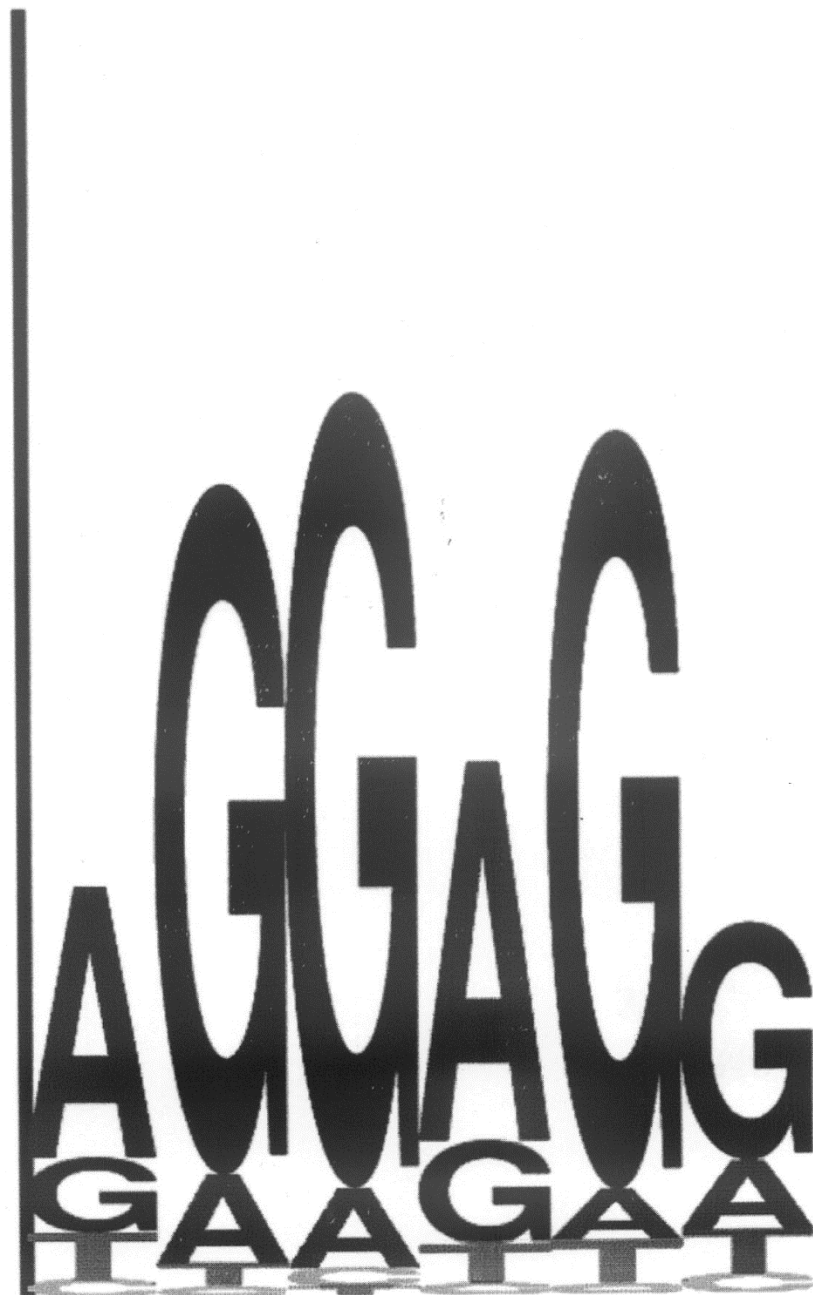
Příklad poziční vážené matice

- Vyjadřuje frekvenci každé báze v každé pozici příslušné sekvence

TACGAT		1	2	3	4	5	6
TATAAT	A	0	6	0	3	4	0
TATAAT	C	0	0	1	0	1	0
GATACT	G	1	0	0	3	0	0
TATGAT	T	5	0	5	0	1	6
TATGTT							

- Skóre každého předpokládaného místa je vyjádřeno součtem hodnot z matice (převáděno na pravděpodobnosti)
- Nevýhody:
 - Je vyžadována hraniční hodnota
 - Předpokládá nezávislost sousedících bází

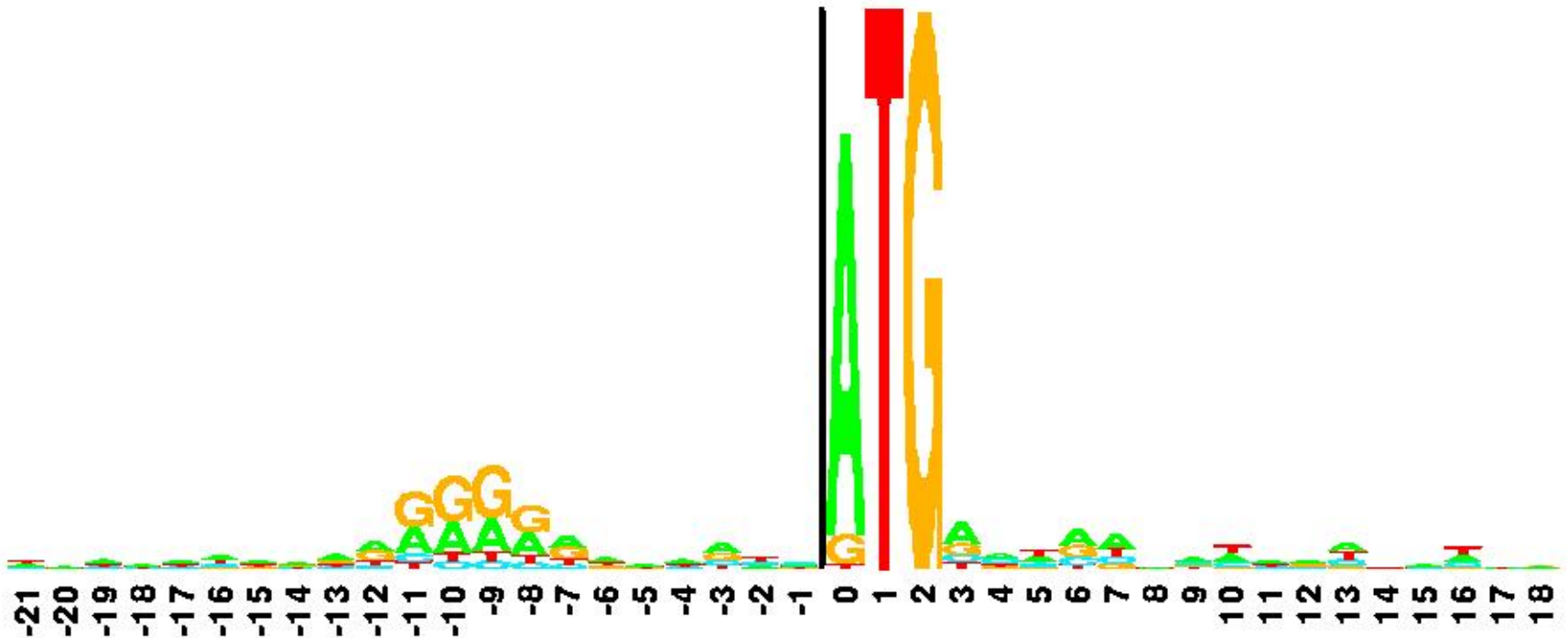
A

Příklad signálu

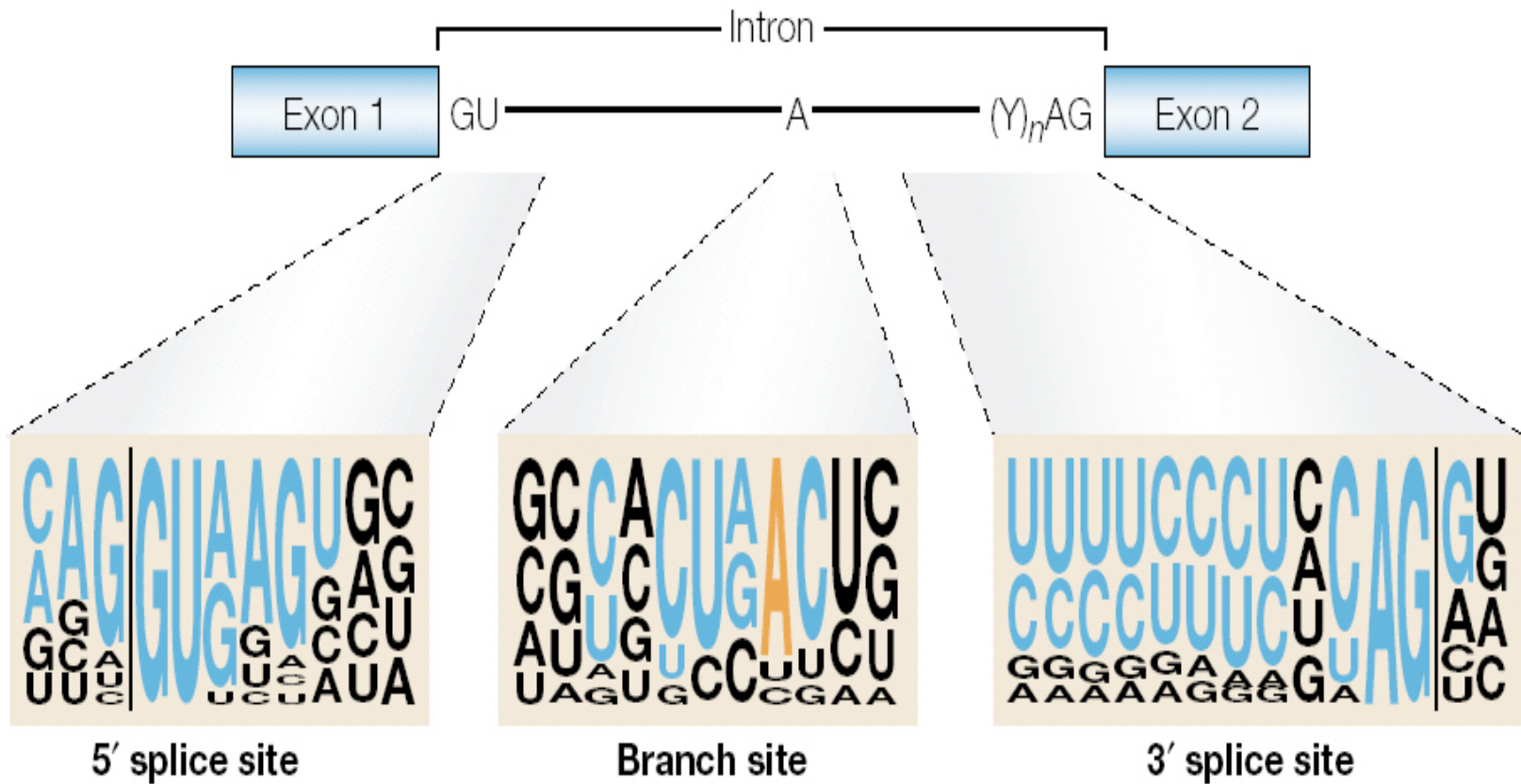
RBS (vazebné
místo pro ribozóm)
u *Bacillus subtilis*

Vazebné místo pro ribozóm (RBS) a iniciační kodon ATG u *E. coli*

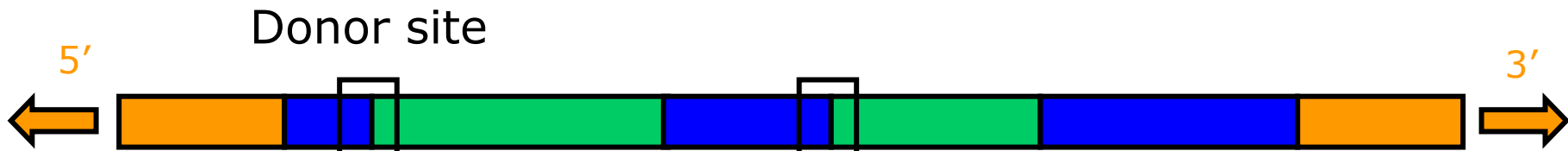

Predikce míst sestřihu

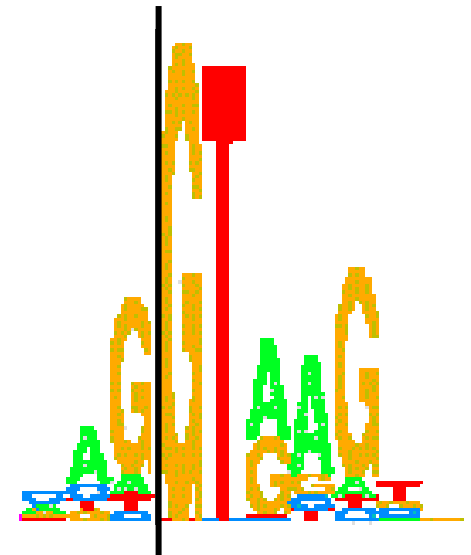

Pozičně vážená matice pro odvození donorového místa sestřihu

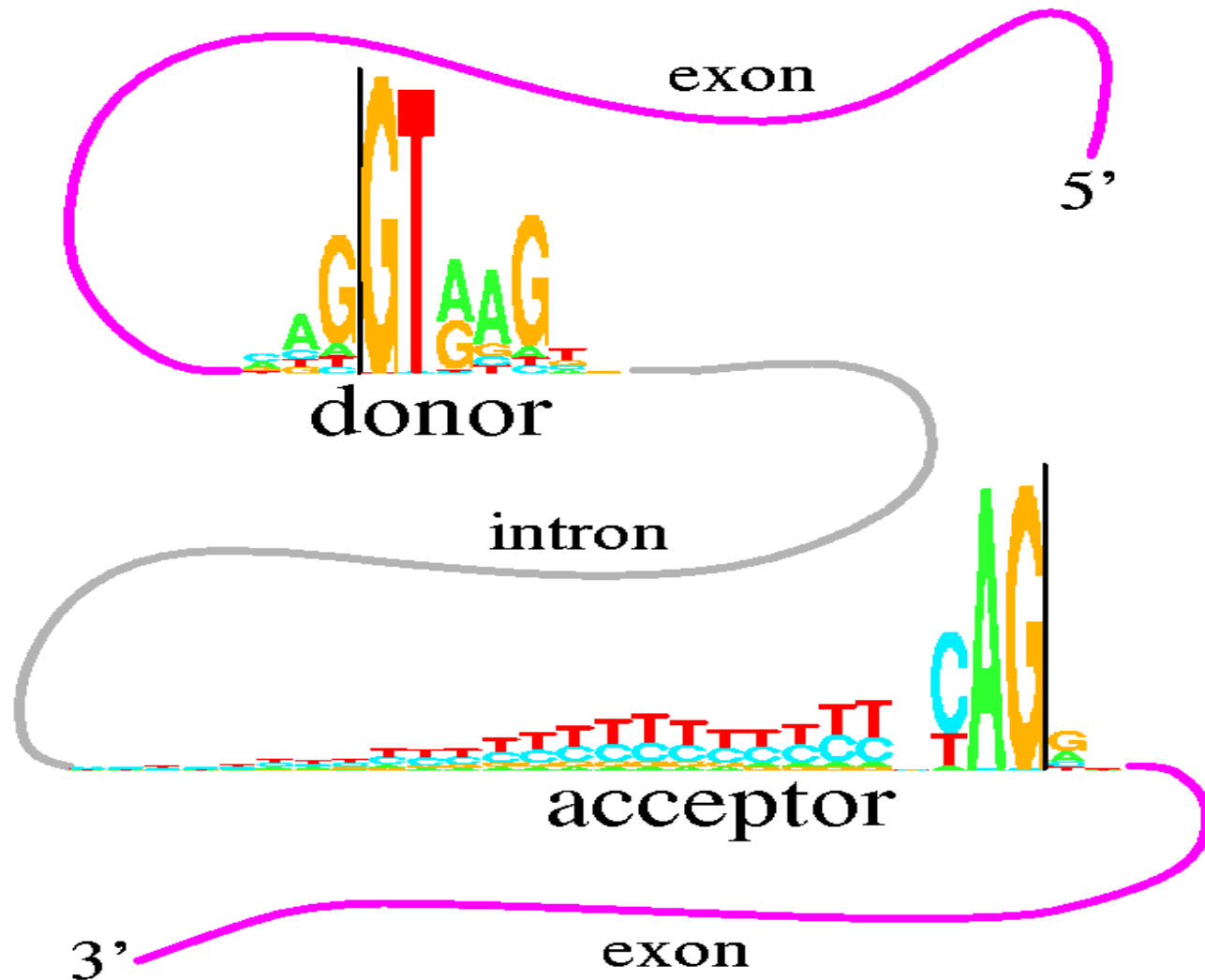

Position

%	-8	...	-2	-1	0	1	2	...	17
A	26	...	60	9	0	1	54	...	21
C	26	...	15	5	0	1	2	...	27
G	25	...	12	78	99	0	41	...	27
T	23	...	13	8	1	98	3	...	25

Příklad signálů: místa sestřihu (myš)

Statistická analýza sekvence predikovaného genu

- Důležité je posouzení charakteru sekvence
 - délka genu
 - frekvence využití kodonů
 - obsah GC (indikace horizontálního přenosu)
 - GC skew a AT skew
 - $GC\ skew = (G - C)/(G + C)$
 - $AT\ skew = (A - T)/(A + T)$
 - statistické modely modely frekvencí nukleotidů (využití hexamerů)
 - periodicitu nukleotidů

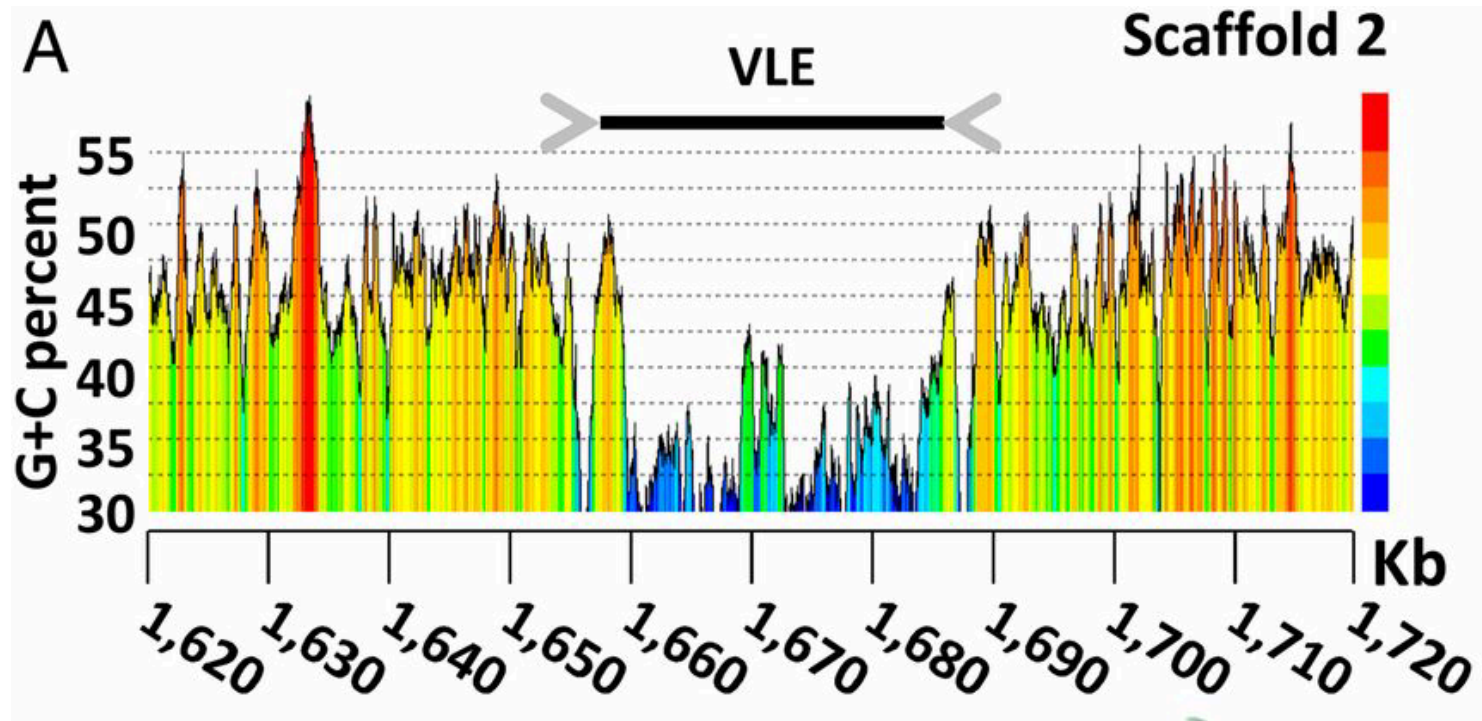
Testování exonů – využití kodonů

AA	codon	/1000	frac
Ser	TCG	4.31	0.05
Ser	TCA	11.44	0.14
Ser	TCT	15.70	0.19
Ser	TCC	17.92	0.22
Ser	AGT	12.25	0.15
Ser	AGC	19.54	0.24
Pro	CCG	6.33	0.11
Pro	CCA	17.10	0.28
Pro	CCT	18.31	0.30
Pro	CCC	18.42	0.31

AA	codon	/1000	frac
Leu	CTG	39.95	0.40
Leu	CTA	7.89	0.08
Leu	CTT	12.97	0.13
Leu	CTC	20.04	0.20
Ala	GCG	6.72	0.10
Ala	GCA	15.80	0.23
Ala	GCT	20.12	0.29
Ala	GCC	26.51	0.38
Gln	CAG	34.18	0.75
Gln	CAA	11.51	0.25

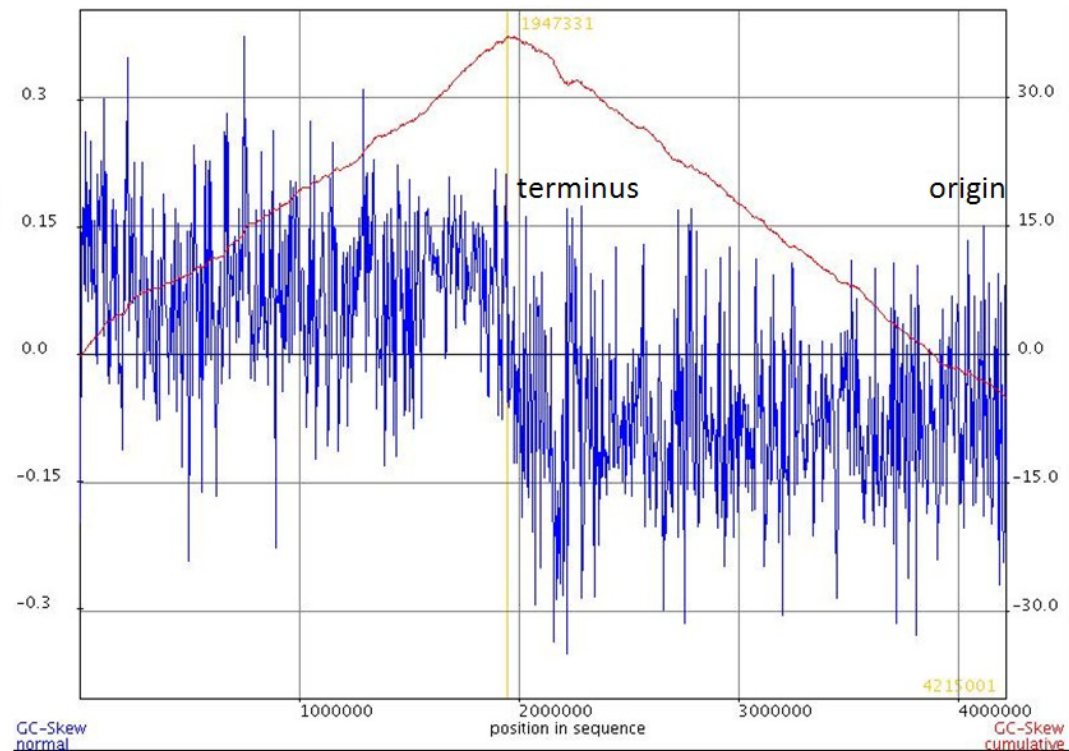
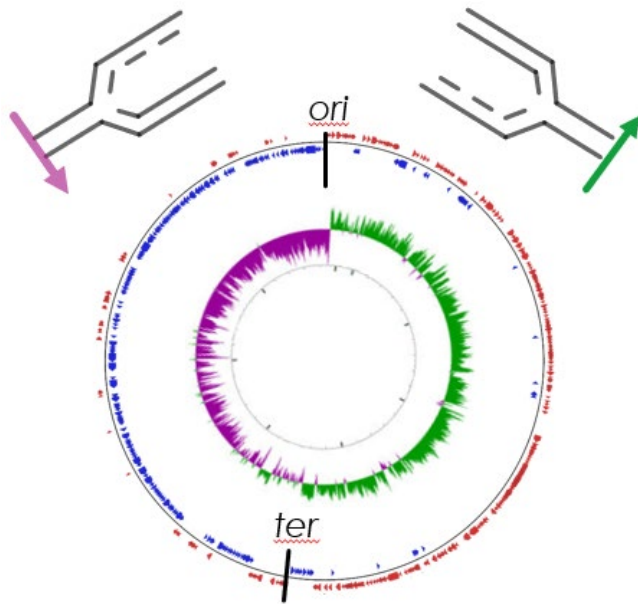
Codon usage database: <http://www.kazusa.or.jp/codon/>

Obsah G+C – příklad využití pro identifikaci horizontálně přeneseného mobilního elementu

Odlišný obsah G+C indikuje horizontální přenos

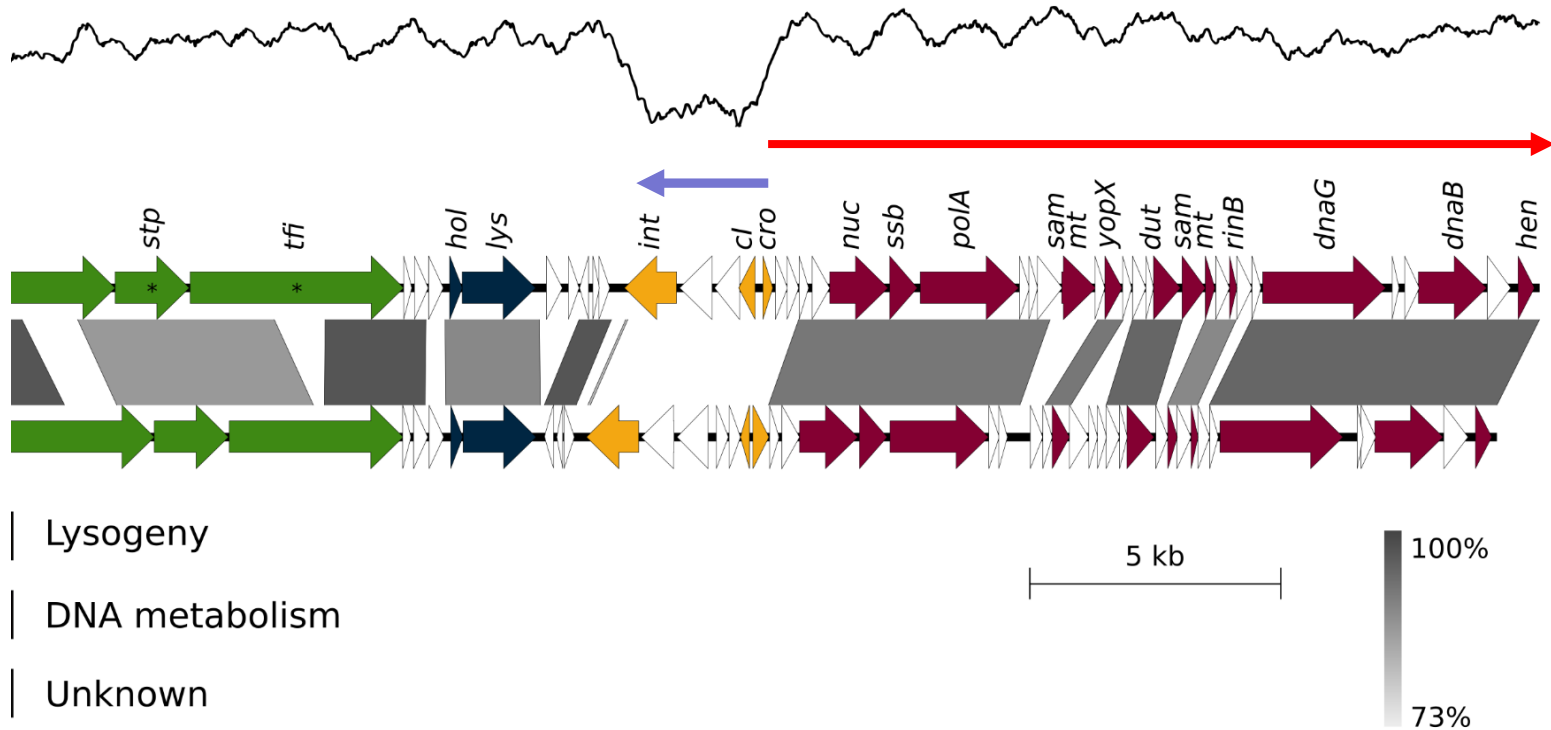
GC skew – příklad využití pro identifikaci prokaryotického počátku replikace

$$\text{GC skew} = [G\% - C\%] / [G\% + C\%]$$

AT skew – příklad využití pro identifikaci kódujícího vlákna DNA

AT skew

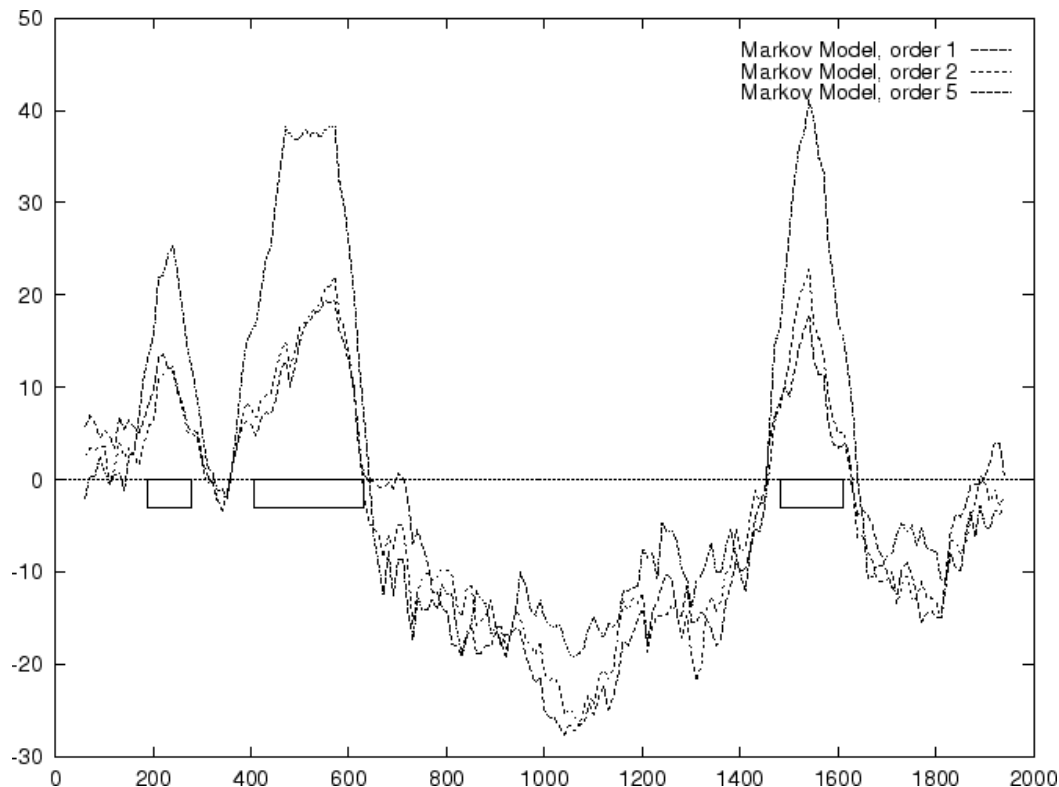

$$\text{AT skew} = \frac{[A\% - T\%]}{[A\% + T\%]}$$

Frekvence oligonukleotidů - rozlišení mezi kódujícími a nekódujícími oblastmi

- Rozdíly v distribuci jiných oligonukleotidů než kodonů, tj. tri-nukleotidů, např. hexamerů

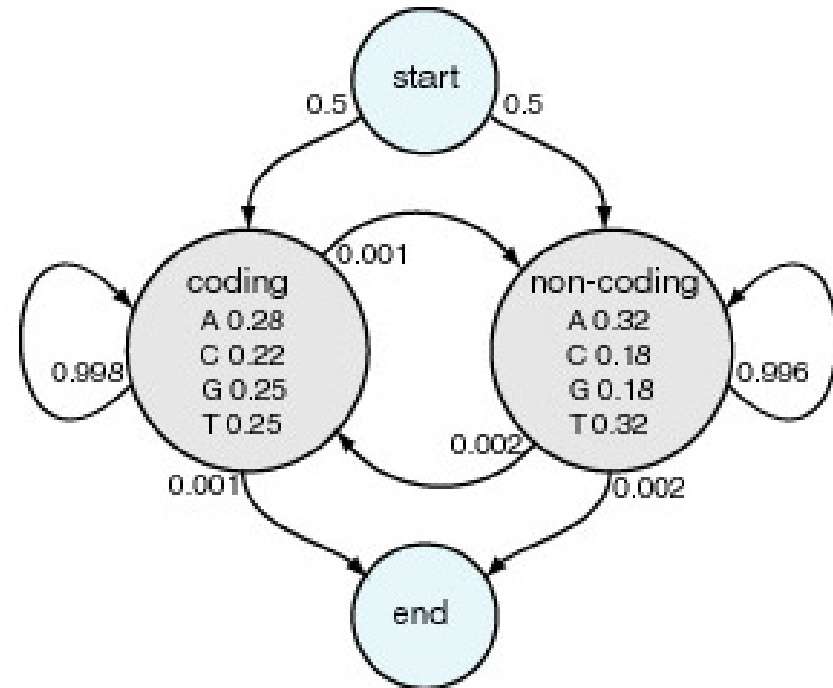
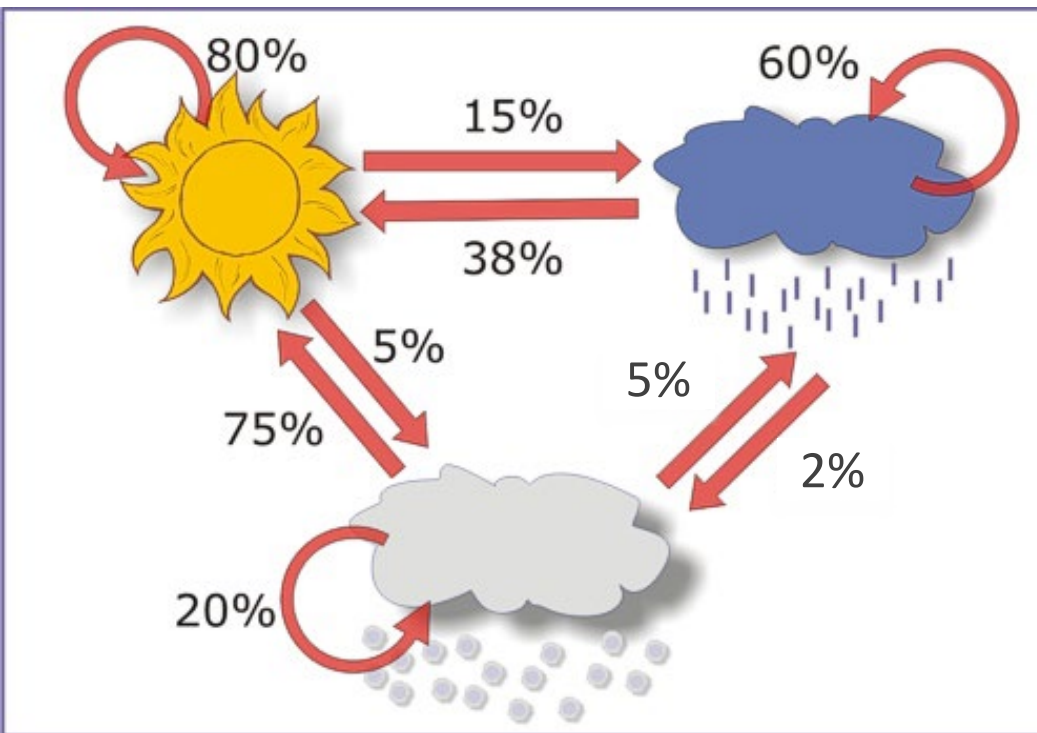
- odráží závislosti mezi sousedními aminokyselinami v proteinech

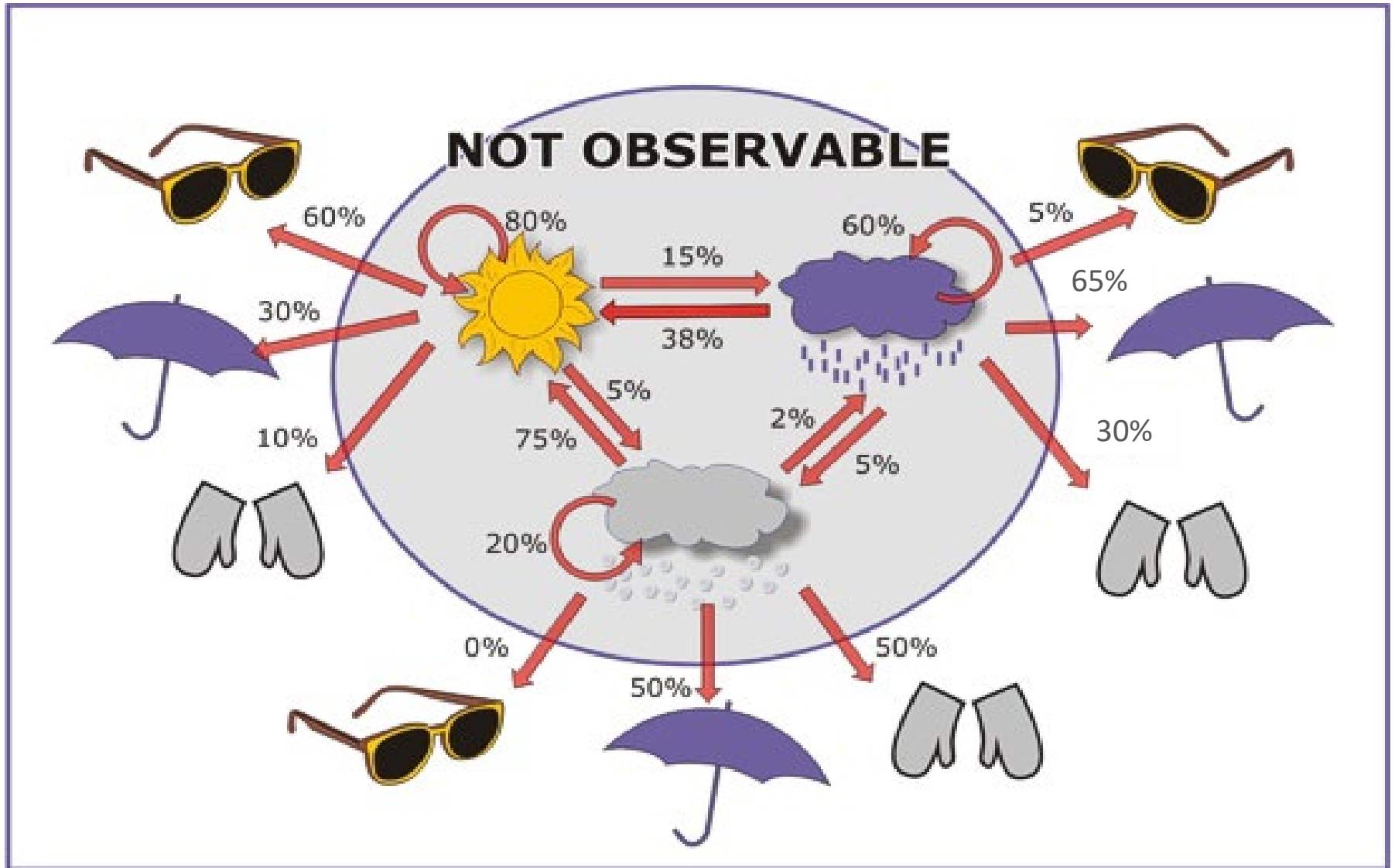

Markovovy modely

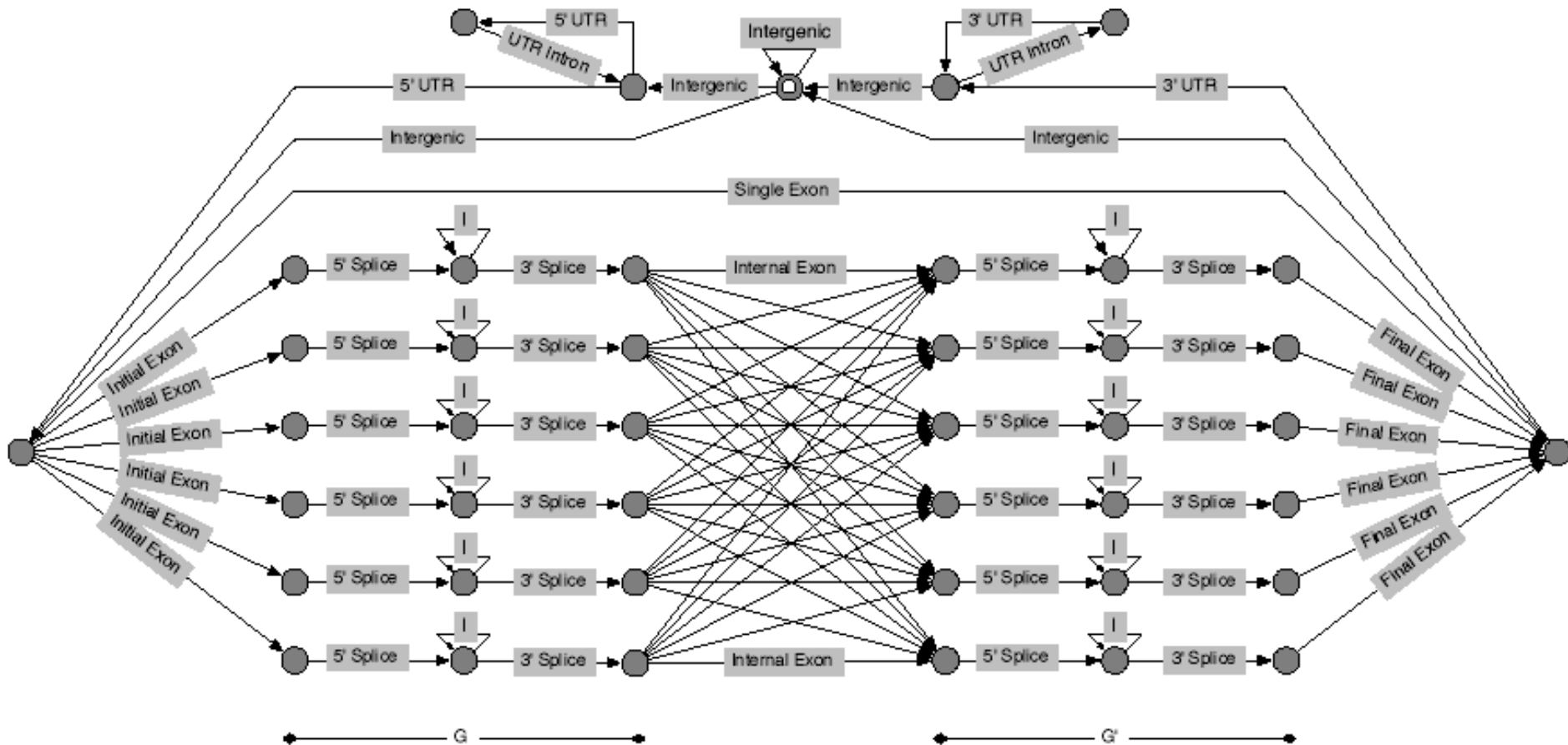
- Nejčastěji používané statistické modely pro hledání genů
- Vyjadřují pravděpodobnost sekvenčních událostí

Hidden Markov Models (HMM)

Příklad komplexního algoritmu se skrytými Markovovými modely (HMM)

Populární programy pro predikci genů

- Programy využívající explicitní pravidla
 - GeneFinder
- Programy založené na „Hidden Markov Models“
 - GeneMark
 - Glimmer
 - GenScan
 - TwinScan
- Programy využívající neuronové sítě
 - Grail
 - GrailEXP

GeneMark

<http://opal.biology.gatech.edu/GeneMark/>

GeneMark

A family of gene prediction programs developed by Mark Borodovsky's [Bioinformatics Group](#) at the [Georgia Institute of Technology](#), Atlanta, Georgia, USA.

What's New:

Gene identification in novel eukaryotic genomes by self-training algorithm:
[GeneMark.hmm-ES](#)

Gene Prediction in Bacteria, Archaea and Metagenomes

For bacterial and archaeal gene prediction you can use the parallel combination of [GeneMark-P](#) and [GeneMark.hmm-P](#). For a novel genome you can use either the [Heuristic models](#) option (if the sequence is shorter than 200 kb) or the self-training program [GeneMarkS](#) (aka [GeneMark.hmm-PS](#)).

Gene Prediction in Eukaryotes

For eukaryotic gene prediction you can use the parallel combination of [GeneMark-E](#) and [GeneMark.hmm-E](#). For a novel genome (the one whose name is not in the list of available models) you can run [GeneMark.hmm-ES](#), the self-training program (just 10MB sequence is needed for training).

Gene Prediction in Viruses

For gene prediction in novel viruses and phages you can use [GeneMark.hmm](#). Viral genome annotations are accessible via [VIOLIN](#) database.

Gene Prediction in EST and cDNA

To analyze ESTs and cDNAs you can use [GeneMark-E](#).

Powered by IBM

Borodovsky Group

Gene Prediction Programs

- [GeneMark](#)
- [GeneMark.hmm](#)
- [GeneMarkS](#)
- [Heuristic models](#)
- [Frame-by-Frame](#)

Information

- [Background](#)
- [References](#)
- [In GenBank](#)
- [FAQ](#)
- [Contact](#)

Databases of predicted genes

- Prokaryotes [Closed, Updating](#)
- [Viruses/Phages \(VIOLIN\)](#)

Models for Gene Prediction

- [Download](#)

Glimmer

http://www.ncbi.nlm.nih.gov/genomes/MICROBES/glimmer_3.cgi

Microbial Genomes

HOME	SEARCH	SITE MAP	Genome Project	Genome	Prokaryotic Projects	Collaborators	gMap	ProtMap	TaxPlot	BLAST	FTP	Contact us
----------------------	------------------------	--------------------------	--------------------------------	------------------------	--------------------------------------	-------------------------------	----------------------	-------------------------	-------------------------	-----------------------	---------------------	----------------------------

Microbial Genome Annotation Tools

GLIMMER is a system for finding genes in microbial DNA, especially the genomes of bacteria and archaea. GLIMMER (Gene Locator and Interpolated Markov ModelER) uses interpolated Markov models to identify coding regions.

- Delcher AL, Harmon D, Kasif S, White O, Salzberg SL. Improved microbial gene identification with GLIMMER, *Nucleic Acids Research* 27:23 (1999), 4636-4641.
- Salzberg S, Delcher A, Kasif S, White O. Microbial gene identification using interpolated Markov models, *Nucleic Acids Research* 26:2 (1998), 544-548.

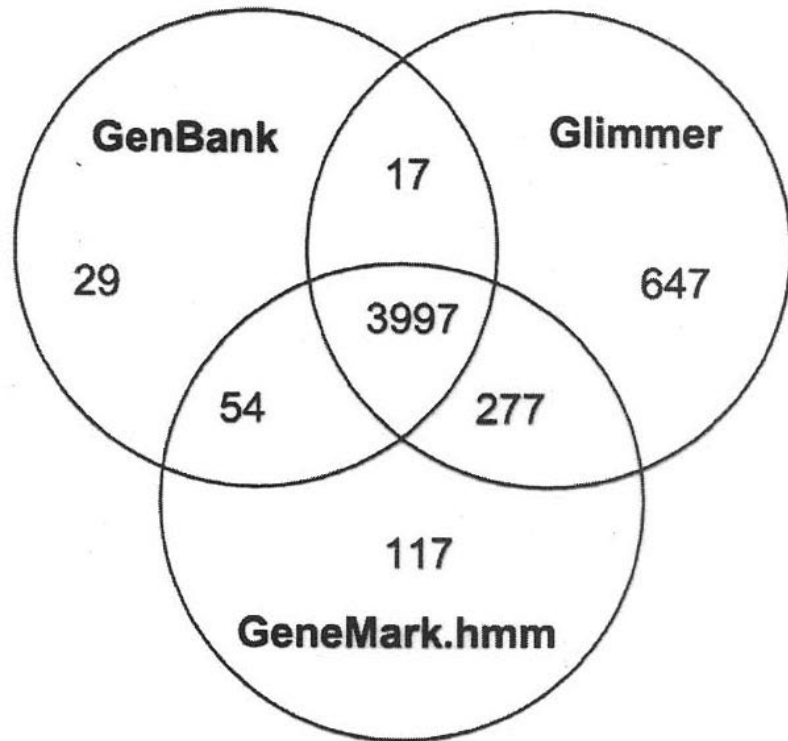
Download [GLIMMER](#) from the Center for Bioinformatics and Computational Biology.

Genomes
Genome Projects
Prokaryotic Projects
Microbial Genomes
Home
Complete Genomes
Draft Assemblies
Registered
Entrez Genome
Submit a Genome
Sequin
Submission Guide
Register a Project
Submit a Genome
Submit Traces
Tools
Resources
Sequencing Centers
Collaborators
Statistics

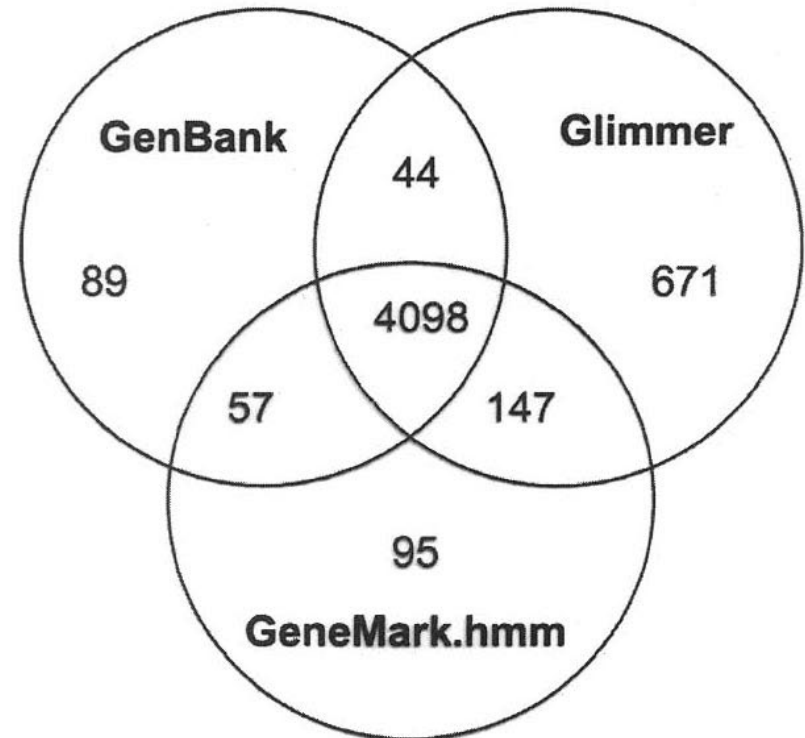
Upload your sequence from file:

Or copy/paste your sequence FASTA here:

Příklad srovnání různých přístupů pro vyhledávání prokaryot. genů

B. subtilis

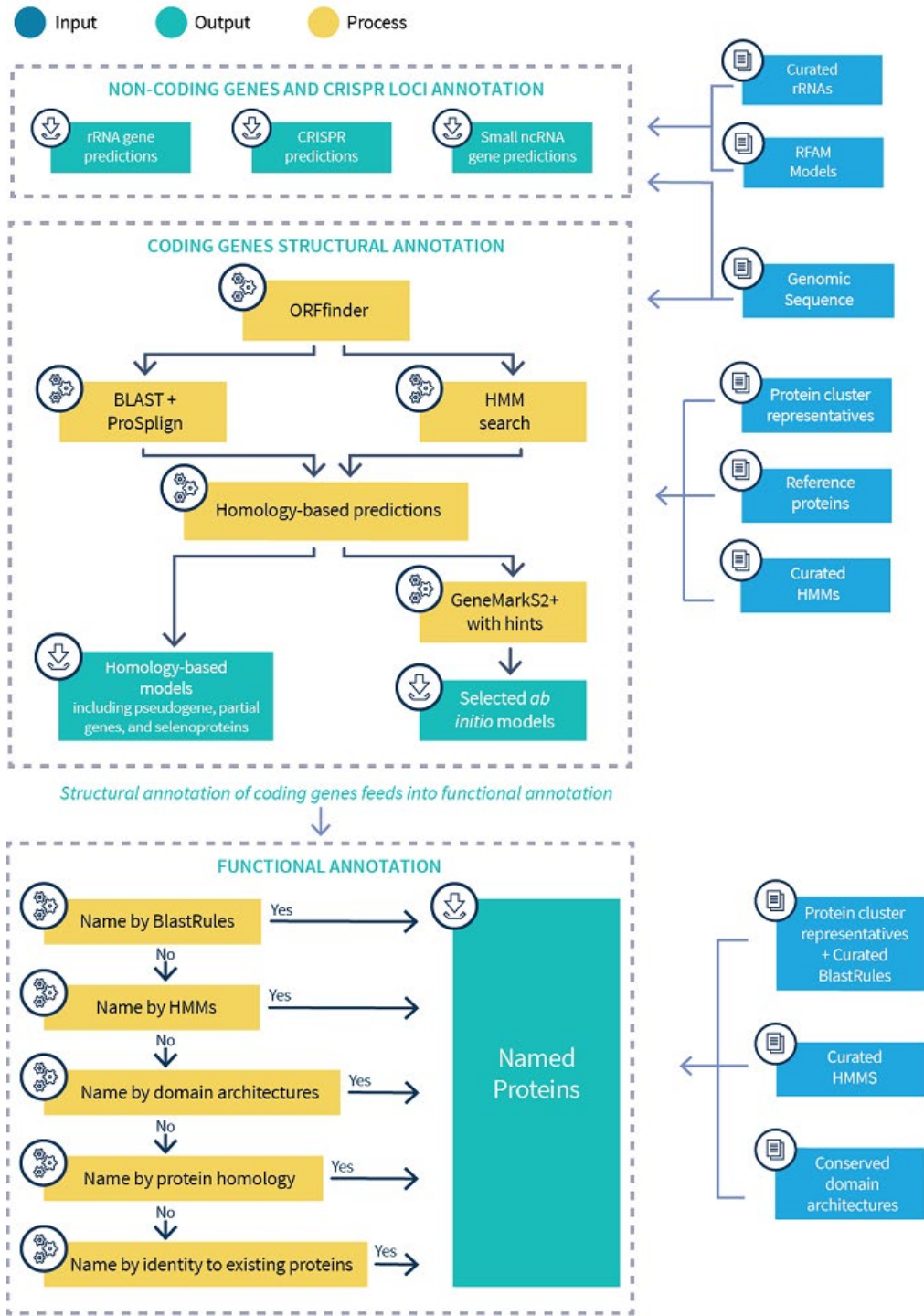
E. coli

PGAP - NCBI Prokaryotic Genome Annotation Pipeline

Víceúrovňový proces kombinuje ab initio predikci a metody založené na podobnosti

- predikce genů kódujících protein
- další funkční jednotky
 - strukturní RNA
 - tRNA
 - malé RNA
 - pseudogeny
 - kontrolní oblasti
 - Repetice
 - mobilní elementy

RAST (Rapid Annotation using Subsystem Technology)

- Anotace na základě vlastní pipeline
- Využívá integrovaný přístup včetně NCBI databáze (BLAST)
- Klasifikace genů do subsystémů a identifikace metabolických drah podle KEGG: Kyoto Encyclopedia of Genes and Genomes (<https://www.genome.jp/kegg/>)
- Příklad parametrů anotovaného genomu:

Organism Overview for *Massilia sp. CCM 8692* (6666666.478097)

Genome	Massilia sp. CCM 8692
Domain	Bacteria
Taxonomy	Bacteria; Massilia sp. CCM 8692
Neighbors	View closest neighbors
Size	7,576,397
GC Content	63.8
N50	191842
L50	11
Number of Contigs (with PEGs)	141
Number of Subsystems	475
Number of Coding Sequences	6982
Number of RNAs	104

For each genome we offer a wide set of information to browse, compare and download.

[Browse](#) [Compare](#) [Download](#) [Annotate](#)

Browse through the features of [Massilia sp. CCM 8692](#) both graphically and through a table. Both allow quick navigation and filtering for features of your interest. Each feature is linked to its own detail page.

Click [here](#) to get to the Genome Browser

- RAST rozdělí anotované geny do jednotlivých funkčních kategorií, ty zahrnují další podkategorie – např. geny zapojené do jednotlivých metabolických drah

Subsystem Information

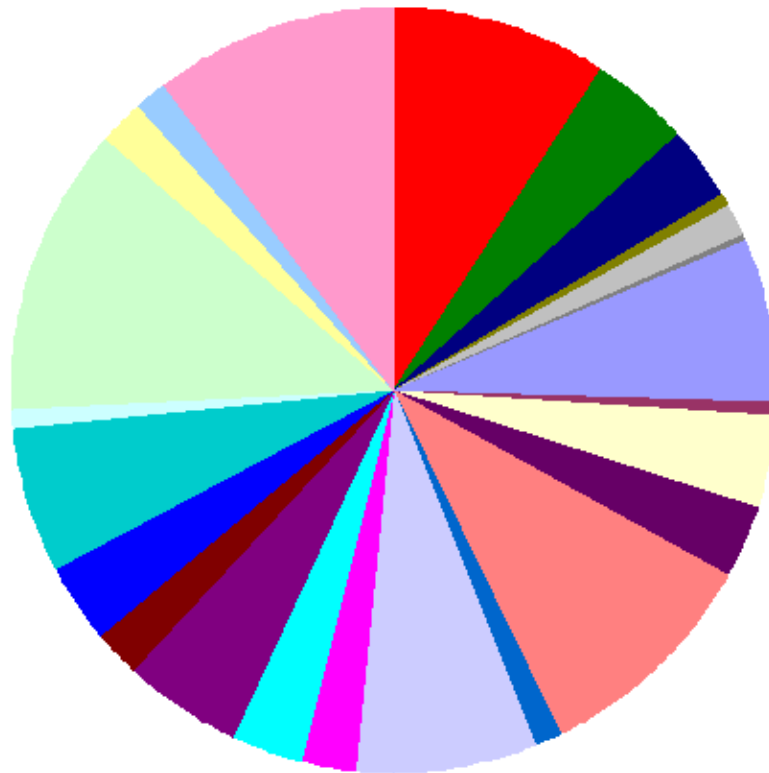
Subsystem Statistics

Features in Subsystems

Subsystem Coverage

Subsystem Category Distribution

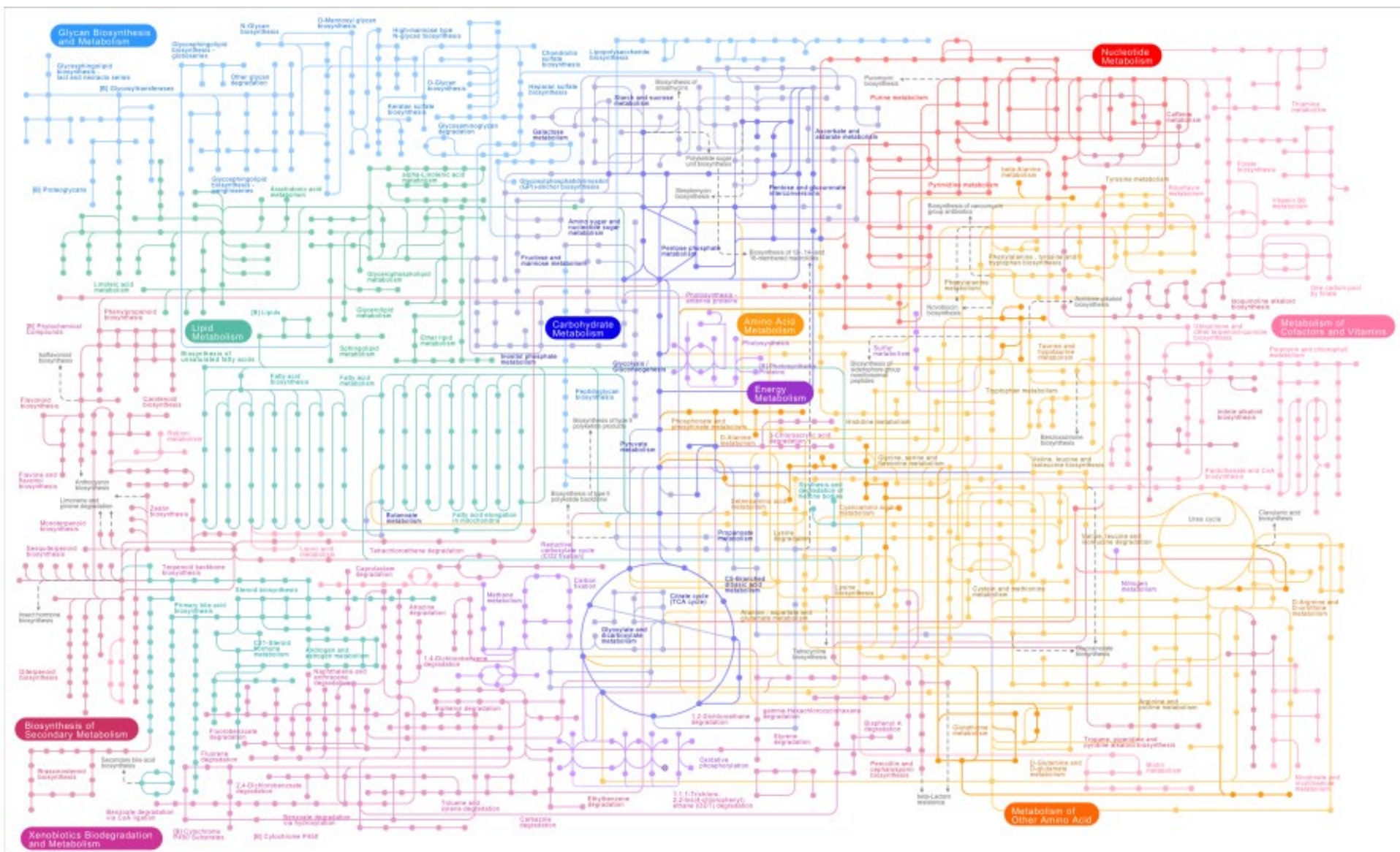

Subsystem Feature Counts

- ⊕ Cofactors, Vitamins, Prosthetic Groups, Pigments (327)
- ⊕ Cell Wall and Capsule (145)
- ⊕ Virulence, Disease and Defense (116)
- ⊕ Potassium metabolism (19)
- ⊕ Photosynthesis (0)
- ⊕ Miscellaneous (45)
- ⊕ Phages, Prophages, Transposable elements, Plasmids (13)
- ⊕ Membrane Transport (248)
- ⊕ Iron acquisition and metabolism (16)
- ⊕ RNA Metabolism (135)
- ⊕ Nucleosides and Nucleotides (108)
- ⊕ Protein Metabolism (343)
- ⊕ Cell Division and Cell Cycle (39)
- ⊕ Motility and Chemotaxis (280)
- ⊕ Regulation and Cell signaling (71)
- ⊕ Secondary Metabolism (5)
- ⊕ DNA Metabolism (116)
- ⊕ Fatty Acids, Lipids, and Isoprenoids (178)
- ⊕ Nitrogen Metabolism (63)
- ⊕ Dormancy and Sporulation (4)
- ⊕ Respiration (118)
- ⊕ Stress Response (222)
- ⊕ Metabolism of Aromatic Compounds (24)
- ⊕ Amino Acids and Derivatives (428)
- ⊕ Sulfur Metabolism (69)
- ⊕ Phosphorus Metabolism (57)
- ⊕ Carbohydrates (346)

KEGG mapa všech metabolických drah nalezených u daného organismu dle automatické anotace RASTem.

- možnost sledovat jednotlivé metabolické dráhy

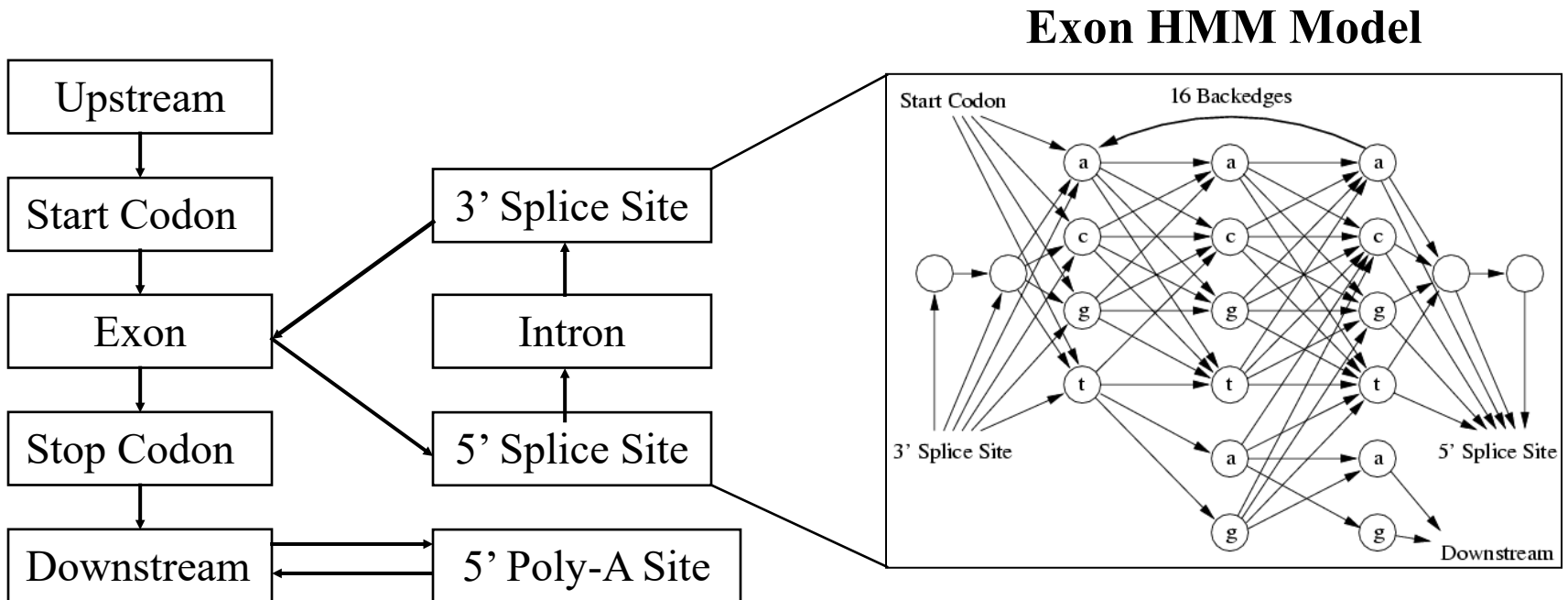
Vyhledávače eukaryotických genů

Využívají integrované přístupy

- **Genie** používá informace ze známých genů a odhaduje, které oblasti genomu pravděpodobně obsahují nové geny
- **Fgenes** je vhodný pro hledání exonů a stanovení struktury genů
- **Genscan** přehledný vyhledávač využívá integrované přístupy
- **Veil** komplexní vyhledávač exonů a intronů a míst sestřihu, HMM modely

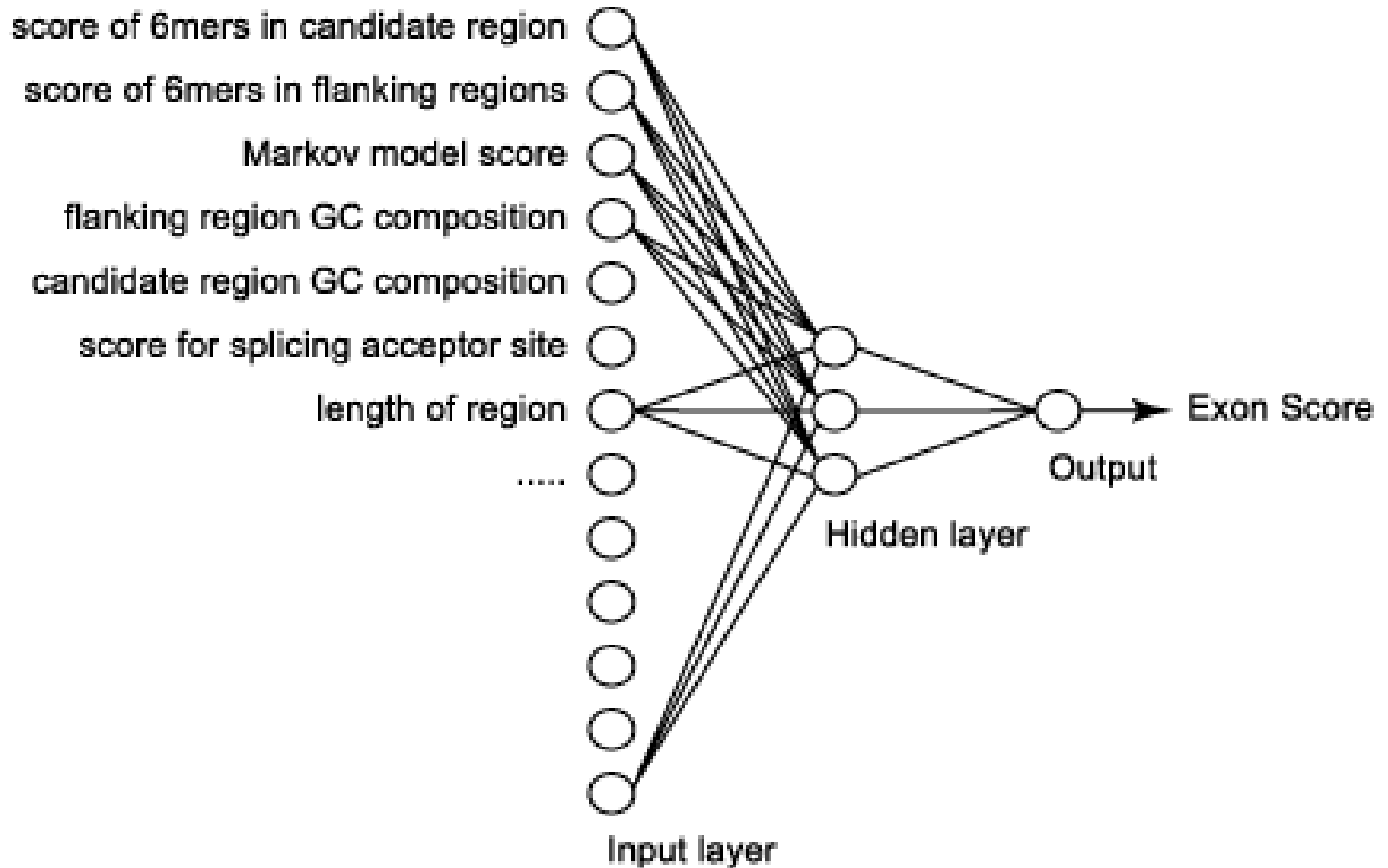
Veil komplexní vyhledávač exonů a intronů a míst sestřihu, HMM modely

- Obsahuje 9 skrytých modulů, z nichž každý je komplexní Markovův model

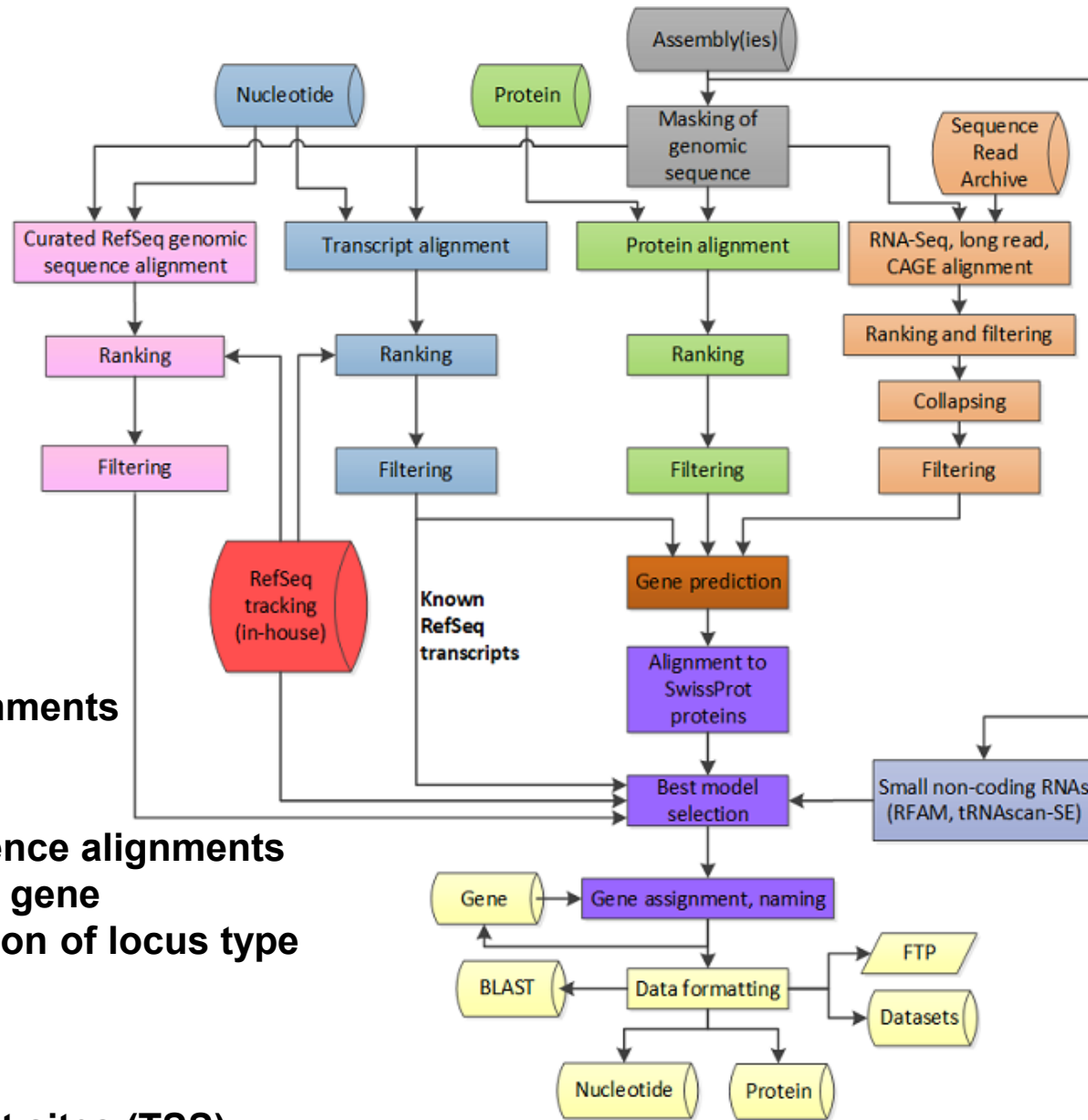
Predikce eukaryotických genů

GRAIL II: využívá neuronové sítě

EGAP - NCBI Eukaryotic Genome Annotation Pipeline

- Source of genome assemblies
- Masking
- RNA-Seq read alignments
- Transcriptomics long read alignments
- Protein alignments
- Model prediction
- Curated RefSeq genomic sequence alignments
- Choosing the best models for a gene
- Protein naming and determination of locus type
- Gene Ontology
- Assignment of GeneIDs
- Annotation of small RNAs
- Annotation of transcription start sites (TSS)

Nomenklatura používaná při anotacích genomů

- **Known Gene** – Predikovaný gen shodující se v celé délce se známým experimentálně dokázaným genem.
- **Putative Gene** – Predikovaný gen obsahující region homologický s konzervovaným regionem známého genu. *Also referred to as “like” or “similar to”.*
- **Unknown Gene** – Predikovaný gen vykazující shodu s genem nebo EST, jejichž funkci neznáme.
- **Hypothetical Gene** – Predikovaný gen nevykazující významnou podobnost k žádnému známému genu nebo EST.

Evaluace vyhledávačů genů

- Citlivost versus specificita
- Musí být optimalizovány / „trénovány“ pro specifický organizmus
- Citlivost
 - Kolik genů bylo nalezeno?
- Specificita
 - Kolik predikovaných genů představuje skutečné geny?
- Odpověď nám poskytne srovnání výsledků s transkriptomickými a proteomickými daty